



ANUL II, NR. 10, IUNIE, 2013

**Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CASA DE CULTURĂ SÂNGEORZ-BĂI**

PISANII SÂNGEORZENE

Spiritualitate, Istorie și Tradiție

ANUL II, NR. 10, IUNIE 2013

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor FLORIN HODOROGA
teolog ALEXANDRU DĂRĂBAN

REDACȚIA: *Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33, jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: hodoflo1@yahoo.com
Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj; E-mail: alexandru.daraban@yahoo.com*
TEHNOREDACTARE: *Alexandru Dărăban*

COPERTA I: *Medalion cu Sfântul Gheorghe, patronul spiritual al localității;
Prima serie de absolvente și absolvenți a Școlii mixte de arte și meserii*
COPERTA IV: *Clădirea Școlii vechi a Sângeorzului*

ISSN 2285 – 8229
ISSN-L 2285 – 8229

... Sângeorzul, sat românesc, fără amestec. E și unul din cele mai frumoase ale românilor de oriunde. Se văd aproape numai case solide și luminoase, cu câte trei-patru odăi, cu ferestre largi, în dosul cărora ard lămpile. Curtea largă e împrejmuită cu zăplazuri de scânduri. Sângeorzenii, care au și o frumoasă biserică nouă, sunt oameni bogați; ei se țin mai mult de creșterea vitelor. Unul dintre ai lor a trecut în România, unde a fost un bun director de școală normală și un ajutor harnic al ministrului Haret. Solomon Haliță voia să deie satului său o casă a culturii, pe care o cumpărase pentru aceasta; e clădirea cea frumoasă de la marginea drumului, unde e așezată o bancă de-a noastră. Lângă Sângeorz sunt vestitele ape minerale, care adună multă lume în timpul verii. Apa, ca și locul unde se strânge, se cheamă „borcut”, „fântâna de vin”. În Moldova, această apă de „borvis” se aducea și se desfăcea în sticle mari, cu pereții subțiri și gâtul strâns. Orice ar cuprinde într-însele, ele se cheamă astăzi tot „borcuturi”...

NICOLAE IORGA, *Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească,*

Editura Saeculum, București, 2005, pp. 295-296.

**ANIVERSAR
E
1733 – 2013**

**280 DE ANI DE ȘCOALĂ
SÂNGEORZANĂ**

Mică introducere în istoria școlii sângeorzene

Ca și la alte popoare, așa și la români începutul instrucției școlare îl găsim în biserică, și oricât de primitive vor fi școlile bisericesti și mănăstirești de pe vremuri, totuși vechii preoți și călugări, dieci și cantori, au meritul de-a fi priviți ca cei dintâi dascăli ai neamului. Ca dovadă neîndoielnică despre acest fapt, întrucât privește istoricul District al Năsăudului, pot servi următoarele date scoase din documentele arhivelor bistrițene.

Pe la mijlocul secolului al XVII-lea se vorbește despre popa Partenie „dascăl de beserică” în Năsăud, iar în conscripția din 1733¹ în districtul românesc, aparținător la Bistrița și constatatator din 21 comune din Valea Someșului-Mare și 2 din Valea Șieului, conscripția s-a făcut în baza ordinului dat în 26 iunie 1733 de guvernatorul conte Francisc Paul de Wallis magistratului bistrițean. Mandatarii acestuia n-au lucrat singuri, ci cu sprijinul protopopului din Năsăud, și între ei s-au iscat și divergențe de păreri.

S-a întocmit un tablou în care se află date privitoare la averea mișcătoare a popilor, însemnări despre raporturi familiale ale unora și datele importante ale hirotoniei și acceptării în sânul Bisericii unite. La popii care n-au trecut la „unire”, se însemna că sunt „neuniți”. În ceea ce privește satul Sângeorzul Român situația se prezenta în felul următor:

Număr familii = 186

Număr locuitori = 930

Situația popilor = 4

- 1. Mihail (neunit): - hirotonit în Maramureș de episcopul Iosif Stoica;**
- 2. Constantin Rus: - hirotonit în Moldova de episcopul Calistrat; acceptă „unirea” la 14 ianuarie 1726 în timpul vicarului Ștefan;**
- 3. Vasile a Canții: - hirotonit în Moldova de Dosoftei; acceptă „unirea” în timpul episcopului Klein;**
- 4. Andrei (Andresi ?) George: - hirotonit în Moldova de Dosoftei; acceptă „unirea” în timpul episcopului Klein².**

În conscripția făcută la 1740 sunt înșirați ludi magistri, printre ei figurând și Atanasie Călugărul și Ioan al Popii în Sângeorz.

Într-un act din 1752 e vorba de fiul popii Roș din Sângeorz care, întors din Moldova unde emigrase înainte cu 10 ani, instruește copiii în district...

În conscripția ordonată la 1761 de generalul Buccow se amintește de ludimagister-ul Dănilă din Sângeorz¹.

¹ **Virgil Șotropa, Vechea preparandie năsăudeană, în Sandu Manoliu, Icoana unei școli dintr-un colț de țară românesc, Năsăud, 1930, p. 87.**

² **George Bogdan-Duică, Procesul episcopului Inochentie Micu-Klein, Caransebeș, 1896, p. 78, apud Mircea Păcurariu, op. cit., p. 210.**



Învățământul de stat din orașul Sângeorz-Băi a fost aniversat la 280 de ani de la înființarea primei școli pe teritoriul localității, în cadrul manifestărilor organizate de Școala Gimnazială „Artemiu Publiu Alexi”. Cu acest prilej, invitații, din rândul cărora au făcut parte atât cadrele didactice actuale, cât și profesori pensionari de la toate unitățile de învățământ din localitate, au asistat la dezvelirea și sfințirea unei plăci aniversare, pe holul de la intrarea în principala instituție de învățământ primar și gimnazial din orașul-stațiune. Totodată, preoții au oficiat o slujbă de pomenire a zecilor de cadre didactice care au trecut la cele veșnice de-a lungul timpului.

Festivitățile au continuat în spațioasa sală de sport, acolo unde directorul Adrian Bosancu a subliniat încărcătura emoțională a momentului, elogiind profesorii care și-au dedicat viața activității de la catedră. Cu acest prilej, el le-a mulțumit fostelor sale educatoare, învățătoare și, în general, cadrelor didactice care i-au îndrumat pașii și l-au determinat să îmbrățișeze aceeași carieră de dascăl.

Cuvinte frumoase la sărbătoarea învățământului sângeorzan au mai rostit inspectorul școlar general adjunct Mihai Mureșan, inspectorul școlar Smaranda Florean și deputatul liberal Stelian Dolha.

¹ Virgil Șotropa, *op. cit.*, pp. 87-88.

La rândul ei, Raveca Gaveniuc - directorul adjunct al școlii a ținut să aducă un gând de mulțumire dascălilor pensionari dar și colegilor care sunt încă la catedră, „cu devotament și implicare, spre folosul generațiilor de copii ai orașului și nu numai”.

Atmosfera specială a fost menținută la cote înalte de evocările emoționante ale foștilor directori Zinuca Szabo și Pricopie Bumbu, profesorului Viorel Ilișiu și învățătoarelor Ioana Pop și Raveca Cârțu.

Drept mulțumire, pentru efortul susținut de-a lungul anilor în munca de modelare a copiilor, conducerea școlii gazdă a ținut să-și aducă recunoștința prin înmânarea unor diplome de onoare aniversare, moment aplaudat la scenă deschisă de numeroasa asistență. Sărbătoarea a fost completată de un program artistic impresionant susținut elevi și dascăli.

Lansarea Revistei “Pisanii Sângeorzene”

Prezintă: Icu Crăciun Florin Hodoroga Alexandru Dărăban

Vineri 7 iunie 2013, ora 19.00

Muzeul de Artă Comparată Sîngeorz-Băi



Fondatorii revistei:
Profesor FLORIN HODOROGA

Teolog ALEXANDRU DĂRĂBAN



Profesorul și scriitorul ICU CRĂCIUN

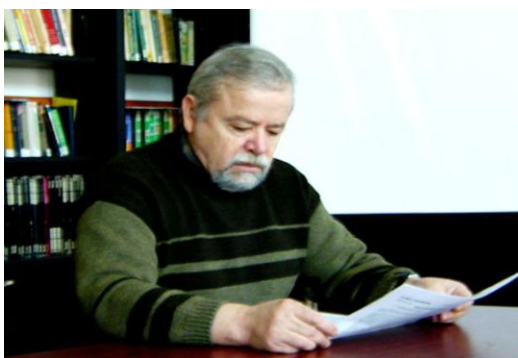


Teologul ALEXANDRU DĂRĂBAN

ORAȘUL-STAȚIUNE SÂNGEORZ-BĂI ARE O REVISTĂ LUNARĂ REMARCABILĂ

ICU CRĂCIUN

„Niciodată nu este prea târziu” zice o formulă consacrată.



Din 1990, până în anul 2012, au existat în școlile din orașul-stațiune Sângeorz-Băi inițiative laudabile ale unor profesori prin tipărirea unor reviste care să prezinte elevilor (și nu numai) crâmpoie din viața lor, dar și din preocupările extrașcolare ale acestora; din păcate, după câteva numere, și-au încetat activitatea.

Iată că spre sfârșitul verii anului 2012 doi intelectuali sângeorzeni, este vorba de teologul Alexandru Dărăban (care spune că locuiește într-o comună de lângă Cluj-Napoca, dar trăiește cu sufletul în Sângeorz-Băi) și profesorul Florin Hodoroga, directorul Casei de Cultură, se hotărăsc să fondeze o publicație „de spiritualitate, istorie și tradiție locală”, primele două numere botezate „istorico-culturale”, e adevărat cu un iz religios în titlu: „Pisani sângeorzene”, în format A4, aidoma revistelor de renume: „Steaua”, „Viața Românească”, „Vatra” sau a „Mișcării literare” de la Bistrița.

În articolul-program „Cuvânt de început”, din numărul 1/2012, redactorii fondatori, care nu și-au împărțit încă funcțiile (!), arată că, prin nou înființata revistă, doresc recuperarea memoriei colectivității locale prin reînnoirea trecutului cu prezentul.

Cum este și firesc, primul număr începe cu publicarea lucrărilor înaintașilor care au avut în preocupările lor intenția de a scrie o monografie a acestei localități. Este vorba, în primul rând, de Iustin Sohorca, directorul Școlii primare din Sângeorz-Băi în perioada 1925-1932, căruia de la numărul 1 până la numărul 6/2013 i s-au publicat articole legate de începuturile localității Sângeorz-Băi, datele sale geografice, monografia școlilor, datini, obiceiuri și folclor, acestea fiind completate în numerele 5 și 6/2013 cu „Doine și hore populare” culese de tatăl lui Iustin, Silviu Sohoraca, preot între anii 1881-1882 în Sângeorz, pe care îl vom regăsi și în numărul 7/2013 cu o baladă populară preluată din revista „Familia”, (nr. 24 din 25 iunie 1872); menționez că reputatul cărturar Liviu Păiuș, directorul fondator al revistei „Cetatea Rodnei”, are publicat un articol (nr. 7/2013) bine documentat despre Iustin Sohorca. Este reprodus, de asemenea, un articol al academicianului Iuliu Moșilă despre patronul școlii generale Artemiu Publiu Alexi (1847-1896), pentru că în numărul 3-4/2012 să-l găsim pe însuși Artemiu Publiu Alexi cu un articol inedit intitulat: „Obiceiuri de Moș Nicolae în Austria”.

Primul colaborator al „Pisaniilor...” este dr. V. Bojor care scrie un studiu stufos și la subiect despre vicarul și prepozitul sângeorzan Macedon Pop, cel mai cunoscut om din Țara Năsăudului în vâltoarea războiului civil din 1848/49. Seria colaboratorilor se continuă cu dr. Mirela Andrei cu articolul „Înființarea și organizarea vicariatului Rodnei” (nr. 3-4/2013) și „Vicarii Năsăudului” (nr.5/2013), Ligia Trîncă Căpătan (cu studii în Spania) cu „un emoționant gând de început de an” (nr.5/2013), prof. univ. dr. Radu Preda cu eseul „Mediocrii” (nr. 5/2013) și „In Memoriam-Mitropolitul Bartolomeu” (nr.6/2013), Virginia Jarda Puie cu studiul bine informat „Trecerea la ortodoxie în Sângeorz-Băi” (nr. 5/2013), Irina Binder cu niște opinii vii în „Câinii latră, ursul trece” (nr. 6/2013) și poetul mai puțin cunoscut Iosif Roman (1829-1908) cu o altă lucrare despre „Băile de la St. Sângiorgiu” (nr.6/2013), preluat din „Familia”, nr. 38/1895.

Binevenită este rubrica „Personalități”, inaugurată în nr. 3-4/2012, unde Alexandru Dărăban scrie despre patronul liceului, Solomon Haliță (1859-1926), la a cărui monografie bănuiesc că lucrează și pe care o aștept de mult timp.

La rubrica „Destine împlinite”, criticul de artă Pavel Șușară scrie despre dl. Maxim Dumitraș, urmat de un interviu al Doinei Ioanid cu sculptorul cunoscut astăzi pe toate meridianele, iar în numărul 7/2013, apare o prezentare amplă a lectorului dr. Mihaela Ursa de la Facultatea de Litere a UBB, recent nominalizată de Uniunea Scriitorilor la categoria critică, eseu, istorie literară pe 2012 pentru cartea

„Eroticon. Tratat despre ficțiunea amoroasă” (București, Cartea Românească, 2012). Așteptam această prezentare întrucât merita să fie cuprinsă de dl. Mircea Vlădică în monografia d-sale „Sângeorz-Băi, veche vatră de credință și cultură românească” (Cluj-Napoca, Editura Napoca-Star, 2003).

N-ar strica s-o aveți colaboratoare alături de mai tinerii scriitori și poeți: Ioana Niculae, Marin Malaicu-Hondrari, Dan Coman și Florin Partene. E o sugestie, după cum și capacitatea profesorului de istorie drd. Vali Mâti și a celorlalți profesori și învățătoare de la aceste școli cu prestigiu ale orașului care au de spus multe lucruri care să trezească interesul cititorilor.

Mă bucur, de asemenea, că dl. Alexandru Dărăban i-a făcut o prezentare și celui care a fost dr. Octavian Utalea (1868-1932), prefect și primar al Clujului (1922-1926), pornit de pe băncile școlii sângeorzene, sub a cărui diligență s-au construit cele mai importante edificii ale capitalei Ardealului. Cu siguranță, vor urma și altele.

Un lucru de apreciat este faptul că revista a început să dedice la rubrica „România închisorilor comuniste” pagini speciale sângeorzenilor care au suferit, cum spune dl. Mircea Vlădică, „bătăile, schingiuirile, lanțurile și chiar moartea prin acțiunile de reprimare a opoziției față de dictaturile militaro-hortiste și comunisto-securiste în perioada cuprinsă între 1940-1989”, l-aș numi pe studentul martirizat Octavian Alexi în închisoarea de la Pitești în decembrie 1949, care în ultima scrisoare trimisă din pușcărie, știind că i se apropie sfârșitul, le scria, printre altele, părinților: „Vă rog, dacă veți găsi rămășițele mele pământești, să le puneți alături de părinții și strămoșii mei. Aș dori ca, lângă mine, să fiți voi, scumpii mei frați și surori. Dacă nu e posibil, nu plângeți pierderea mea și încercați să mă uitați, căci am căzut luptând pentru viitorul vostru și al copiilor voștri. Prin despărțirea noastră s-a făcut un gol în rândul luptătorilor și în familie, dar alții vor duce mai departe lupta, că victoria este a noastră. Rămas bun, scumpii mei, ultima mea dorință este să faceți în așa fel ca trupul meu să se odihnească alături de cei care mi-au dat viață, m-au crescut și iubit” (Redactorii ne spun că scrisoarea este preluată din cartea lui Ion Gavrilă Ogoranu „Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc”, dar a fost publicată și de dl. Mircea Vlădică „Octavian Alexi – o existență tragică” (Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2000).

Dacă veți citi cele 7 numere din „Pisanii sângeorzene”, apărute până acum, veți remarca, sper, înalta calitate a articolelor celor doi fondatori, respectul pentru cuvânt, pentru informație pe bază de document, nu pe povești. Acolo unde acestea

nu au fost comentate, redactorii au publicat doar documentul, lăsând cititorul să-și formeze propria sa opinie. Așa au procedat cu: „Prietenia dintre Lucian Blaga și Lucian Valea în arhivele securității comuniste” (nr. 5/2013), „Corespondența dintre Artemiu Publiu Alexi și Ioan Slavici” (nr. 7/2013), „Stațiunea Sângeorz Băi în perioada interbelică” (nr. 7/2013), „1954 – Sângeorz-Băi”, fragment reprodus din „Pământul bătătorit de tatăl meu – file de jurnal” de Puia Florica Rebreanu (Editura Sport-Turism, București, 1980).

Din numărul 6/2013, vă recomand articolul d-lui Alexandru Dărăban „Începuturile organizării comunistilor în Sângeorz-Băi”, în care demonstrează pe bază de documente că jumătate din cei recrutați în Partidul Muncitoresc Român sufereau „de viciul beției”.

Felicit pe cei doi fondatori și apelez la forurile diriguitoare ale Sângeorzului să sprijine financiar mersul pe mai departe al acestei inedite publicații. Dacă la Baia Mare, Consiliul local a repartizat Bibliotecii Județene 5 miliarde lei vechi (!) numai pentru achiziții de cărți, de ce n-ar putea aloca și Consiliul Local din Sângeorz-Băi în jur de 150 de milioane de lei vechi pentru a se tipări această revistă în aproximativ 300 de exemplare?!

De asemenea, felicit pe domnii Alexandru Dărăban, care face și tehnoredactarea revistei, și Florin Hodoroga pentru ecumenismul promovat în fiecare număr, publicând lucrări de autori de credințe diferite (ortodoxă sau greco-catolică). Veți remarca desigur și ținuta grafică și fotografiile realizate de: Max Dumitraș, Florin Hodoroga, Alexandru Dacian Măgureanu, David Bodescu și Ionuț Emilian Cârđan.

„Pisanii sângeorzene” – un tezaur ce se redescoperă

IOAN SENI



Este o mare bucurie să constați că-n orașelul Sângeorz-Băi apare mai nou, o revistă de o calitate superioară, atât prin conținutul acesteia, cât și prin forma atractivă sau stilul în care este redactată. Revista te face atent încă din titlul ei – „Pisanii sângeorzene”, ducându-te cu gândul spre frumusețea vremurilor trecute, descoperite în documente vechi, peste care s-a așezat de multă vreme praful, dar iată, prin această revistă, peste aceste informații nu se va așterne și uitarea.

Fenomenul este posibil cu atât mai mult cu cât de această revistă se ocupă doi intelectuali responsabili – teologul Alexandru Dărăban și profesorul Florin Hodoroga, binecunoscuți atât în peisajul cultural al județului, cât și pe plan național sau internațional. Prin strategia celor doi fondatori aflăm pe deoparte, despre conținuturi substanțiale amenințate de uitare, cum ar fi aspectele monografice vechi, date despre primele instituții școlare sau de cult, aspecte privitoare la tradiții, obiceiuri și folclor etc, iar pe de altă parte, îi cunoaștem pe primii intelectuali care au avut în preocupările lor astfel de cercetări sau studii publicate sau rămase în manuscris. A scrie despre vicarul prepozit Macedon Pop, reprezentantul grănicerilor năsăudeni pe Câmpia Libertății de la Blaj, în cadrul revoluției pașoptiste, a scrie despre Artemiu Publiu Alexi, Iuliu Moisil, Iustin Sohorca, Mirela Andrei, despre Maxim Dumitraș sau despre Băile de la Sângeorz-Băi este un mare beneficiu pentru generațiile de astăzi și de mâine ale orașului și ale întregii zone. Aparent, transpare idea promovării în revistă a unui conflict mai vechi dintre bisericile creștine - Ortodoxă și Greco-Catolică

- prin publicarea a numeroase pagini care reflectă suferința unora sau a altora dintre fiii celor două biserici surori, în timpul comunismului. Nu toți cititorii pot cădea în capcana acestor idei pentru că revista mai de grabă publică astfel de articole-document pentru împăcarea celor două biserici, respectiv pentru a promova ecumenismul creștin între toate bisericile, îndemnând la respectul uneia față de cealaltă... Mă bucur să primesc această revistă pe calea internetului, iar dacă o vom avea și în Biblioteca Astei năsăudeane, de bună seamă, ea va întregi tezaurul de publicații pe care le-am primit atât din țară cât și dinafara granițelor țării.

Drum întins și exigență statornică în tot ce veți pune la dispoziția cititorilor.

Copie.

Nr. 5117 Pres.

În cauză militară, fără timbru.

Certificat.

În care la cererea Domnului Ioachim
Ioan Băzroag în comuna Oláhórszék-
györgy, comitatul Beszterce-Nászod, pre-
zentată aici, se aducește oficial, că supra-
scrisul cetățean, în muntele Áltos se episcopul
Ilarion la 4 Noiembrie, 1900, Nr. 37, și ada-
dât la aceea cerere, răspunsul a fost scris
întru presch.

Cetățeanul mai sus citat s-a prezentat
aici numai în copie legalizată, alături de
Consulatul României, cât și de Consula-
tul r. și r. austro-ungar în Constanța-
nopol.

Sibiu, 8 Iunie, 1915.

(L. S.) Ioan Meliaru m. p.
arhiepiscop.

Nr. 4757/1915

Pentru conformitate cu originalul.
Sibiu, 15 August, 1917.



Ioan Fintu
arhivar c. r.

BISERICĂ ȘI SOCIETATE

TRECEREA LE CELE VEȘNICE, STAREA ACTUALĂ A BISERICII, A TERENURILOR AFERENTE ȘI MĂRTURII DESPRE IEROMONAHUL IOACHIM BÂZNOG

ALEXANDRU DĂRĂBAN

În cartea Înțelepciunii lui Solomon, invidioșii cei vicleni spun: *să vânăm pe cel drept, fiindcă ne stingherește și se împotrivește isprăvilor noastre și ne scoate vină că stricăm legea... El se face pe sine că are cunoștință despre Dumnezeu și se numește fiul Domnului. El este pentru noi ca o osândă a gândurilor noastre și ne este greu chiar când ne uităm la el... Să-l încercăm cu ocări și cu chinuri, ca să vedem cât este de răbdător și să încercăm suferința lui. Să-l dăm unei morți de ocară.*

Dreptul, la rândul său, nu poate tăcea...Cuvântul Domnului s-a prefăcut în ocară pentru mine și în batjocură zilnică – își vărsa sufletul său proorocul-mucenic Ieremia: De aceea mi-am zis: Nu voi mai pomeni de el și nu voi mai grăi în numele Lui. Dar, iată, era în inima mea ceva, ca un fel de foc aprins, închis în oasele mele și eu mă sileam să-l înfrânez și n-am putut. Și, ca un prototip al lui Hristos, proorocul a fost ca un miel blând, dus la junghiere.

Sfântul Ioan Gură de Aur susține necesitatea de a-i considera mucenici pe oamenii care sunt gata să pătimească până la sfârșit pentru dreptate și adevăr. Prețul nevoinței lor se află pe talerul veșniciei, numele lor sunt scrise în ceruri.

Însuși ieromonahul Ioachim a parcurs *drumul prigonirii pentru dreptate până la sfârșit*¹.

În conformitate cu adresa Oficiului parohial ortodox Năsăud se raportează Episcopiei și Protopopiatului Bistrița că *ieromonahul Ioan Ioachim Bâznog din Sângeorz-Băi a trecut la cele veșnice în ziua de 26 aprilie 1943 și a fost înmormântat cu ceremonialul prevăzut pentru călugări, în data de 28 aprilie, de către preoții Vasile Puica din Năsăud și Ioan Spânul din Coșna (azi, în jud. Suceava). Mai raportează părintele că toate lucrurile de care a servit decedatul le-a depus în biserica cea veche*

¹ *OPTINA – 1993- Sângele noilor mucenici, Mucenicia în viața Bisericii*, trad. Florentina Cristea, Editura „Cartea Ortodoxă – Egumenița”, Galați, 2003, pp. 196-198.

și din lipsă de timp le va inventaria cu prima ocaziune, când se va deplasa la Sângeorz-Băi. Deținem plăcuta informațiune că înmormântarea s-a făcut cu ceremonial impunător în asistența a unui număr de peste 1000 de persoane, participând chiar și membrii din clerul greco-catolic, dar și intelectualii din comună¹.

Biserica „Adormirea Maicii Domnului” ridicată prin strădania ieromonahului Ioachim Bâznog a rezistat vicisitudinilor vremurilor, dar, mai ales, oamenilor, în mod sigur până în anul 1957, conform unui raport întocmit de preotul Roman Ioan din Năsăud către Episcopia Ortodoxă din Cluj la data de 28 martie 1957, în care se specifica că... *potrivit ordinului telefonic dat de către părintele consilier Moldovean Ioan de la Episcopia din Cluj, cu smerenie vă raportează următoarele:*

Am primit o foaie de posesiune, la cererea mea, asupra intravilanului proprietate a Bisericii Ortodoxe din Sângeorz-Băi cu nr. topo 1547/2 în suprafață de 100 de stânjeni, care suprafață, după schița am găsit-o la Cartea Funciară, reprezintă numai locul de sub casa bisericii pe care voiți s-o demolați, iar restul grădinii de la nr. topo 1547/1, în suprafață de 697 stânjeni este întăbulată pe Salvan Florian, Salvan Floarea și Salvan Sebastian, copiii crescuți de călugăr....

Cert este că în 2008, această biserică nu mai există. În capătul terenului aflat pe actuala stradă a Cerbului, locul unde a existat această biserică, a existat o troiță (după afirmațiile localnicilor) de pe vremea când a fost dată spre slujire această biserică. Datorită procesului de degradare avansată, în urmă cu câțiva ani a fost ridicată o troiță nouă de către urmași, la a cărei slujbă de sfințire săvârșită de toți preoții din Sângeorz-Băi, au asistat numeroși credincioși din localitate.

Din mărturiile credincioșilor sângeorzeni am aflat că ferestrele acestei biserici au fost vândute comunității pentecostale din localitate (de pe actuala stradă a Someșului), care-și construiau lăcașul de cult. În timp ce Cultului Pentecostal i se permitea să-și construiască un lăcaș de cult de organele locale ale administrației conduse de P.C.R., în schimb le convenea de minune când se demola o biserică ortodoxă. Înclin să cred că la grăbirea demolării au contribuit, pe lângă organele P.C.R., și o parte din copiii crescuți de călugăr, care erau membrii P.C.R., mai ales Aurel, care a fost un membru foarte activ.

Un lucru care surprinde foarte mult, dar care întristează, este că niciunul dintre descendenți nu cunoaște locul din cimitirul „De pe Tabără” unde este înmormântat călugărul. Probabil, aceasta a fost, iarăși, recunoștința adusă de „copiii” crescuți de călugăr (mai ales cei din Sângeorz-Băi).

¹ **Arhiva Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului**, Adresa nr. 143/1943.

În ceea ce privește terenurile din zona unde a existat biserica, conform extraselor de carte funciară eliberate în anii 1996 și 2008, reiese faptul există patru numere topo, după cum urmează:

- 1545, casa nr. 286 și curte în intravilan în suprafață de 508 m.p.;
- 1546, casa nr. 287, 50 m.p.;
- 1547/1, grădină în intravilan, 2509 m.p.;

Aceste parcele sunt repartizate astfel:

- Salvan Florian, minor, 8/32 părți
- Salvan Floarea, minoră, 8/32 părți
- Salvan Sabina, minoră, 8/32 părți

cu titlu de donație încheiat cu nr. 6161/1912;

- Salvan Sebastian, 8/32 părți, cu titlu de moștenire încheiat cu nr. 1364/1944¹.

Ne mai rămâne parcela cu numărul 1547/2. În urma extrasului de carte funciară eliberat în 20 februarie 2008 am constatat că proprietar este Biserica Greco-Orientală, adică Biserica Ortodoxă².

După cum am prezentat într-unul din capitolele precedente, ieromonahul, prin colectele făcute, a cumpărat în Băi un teren și o casă de la familia Marțian din Gherla, cu gândul de a construi acolo biserica. Acest vis va fi dus la îndeplinire de părintele Ioan Bunea care a ridicat biserica „Schimbarea la Față”, sfințită în anul 1937. Casa cumpărată pe numele Episcopiei Ortodoxe a fost folosită zeci de ani ca și casă de odihnă pentru personalul bisericesc, din toată țara, aflat la tratament în această stațiune. În spațiile acestei case au mai fost găzduit în chirie unele familii din localitate (familiile Sohorca, Ilieș, Mutu ș.a.).

În anul 1958 această casă a fost cumpărată de către Salvan Aurel și Salvan Sabina (împreună cu soțul, Hehea Ioan) făcând presiuni la Episcopie sub pretextul că sunt urmașii de drept ai călugărului. Mai mult ca sigur, Episcopia a cedat presiunilor puse de organele P.C.R., al cărui membru activ a fost Aurel Salvan, știindu-se că era perioada marilor procese intentate de comuniști. Totuși, parohia din Băi a reușit să construiască o altă casă alăturat de biserică.

Ieromonahul Ioachim Bâznog a fost un om extraordinar, un om al lui Dumnezeu, îndrăznesc să spun că cel mai mare din prima jumătate de secol XX de pe tot cuprinsul Văii Ilvelor și Văii Someșului Mare (de la Nepos în sus). Despre

¹ **Extras de carte funciară** nr. 135 emis în 25 ianuarie 1996 privitor la comuna Sângeorz-Băi, eliberat de Judecătoria Năsăud, județul Bistrița-Năsăud.

² **Extras de carte funciară** nr. 3174 din 20 februarie 2008 privitor la orașul Sângeorz-Băi, eliberat de Oficiul de Cadastru și Publicitate Imobiliară Bistrița-Năsăud, Biroul de carte funciară Năsăud.

părintele Ioachim a venit vremea să se vorbească mult mai mult, să se scrie mai mult.

- *De multe ori, duminica dimineața, tata ne conducea pe noi, copiii, la marginea satului, pe Pleșă, la un izvor numit Ciurloi. În drum spre izvor tata se abătea pentru câteva minute pe la călugărul Bâznog, cu care schimba câteva idei, mai mult din curiozitate. Bietul călugăr a fost maltratat într-o bună zi de trei tineri din sat, nu știu din ce motive. El i-a blestemat și, cum se spune la noi, nu s-a ales nimic de ei..., mărturisește prof. dr. George Uza, fiu al satului¹.*

- *Îmi aduc aminte, de când eram mic copil, atunci când mergeam în „Dâmb” (actuala stradă a Brândușei) să ascult povestirile spuse de doi bătrâni: Ioan Rebrean și Emil Moldovan. Aceștia povesteau cum a fost bătut și batjocorit călugărul „Uciuca” (asta era porecla dată familiei Bâznog), cum i-a fost tăiată barba, cum i-au fost luate clopotele de feciorii care erau la „joc” (la horă), printre ei aminteau numele unora ca: Giliban (sau Diliban), Băgeu, Sfrângeu, Țoga ș.a. Spuneau cei doi bătrâni, că după aceste fapte, Giliban (Diliban) a fost trăsniț în munte într-o zi cu soare, așa din senin. Cât privește pe ceilalți, toți au rămas pentru totdeauna cu urmări psihico-fizice.*

- *Un tânăr din sat nu a găsit altceva mai bun de făcut decât să-și bată joc de călugăr. Într-o noapte a mers și a împrăștiat stupii ce-i avea călugărul. Călugărul văzând ce a pățit s-a pus pe rugăciune ca să descopere Dumnezeu adevărul. La un moment dat acel tânăr s-a îmbolnăvit subit. Văzând că boala i se agrava cu fiecare zi ce trecea, a mărturisit mamei lui ce l-a împins păcatul să facă. Știindu-se în toată zona darurile dobândite de călugăr, mama aceluia tânăr s-a dus și a mărturisit părintelui isprăvile feciorului. Călugărul s-a bucurat auzind mărturisirile mamei îndurerate. A început a se ruga, împreună cu ea. Roadele rugăciunilor s-au văzut curând, băiatul revenindu-și în totalitate (Lazăr Maxim, din Bucnitoare).*

- *Credincioșii sângeorzeni mărturisesc că părintele ieromonah ar fi mers cu un cal legat la „cocie” (căruță) până la Ierusalim, la Mormântul Sfânt de unde și-ar fi adus clopotul cel mare pentru biserică (greco-catolicii au emis teoria că a avut de îndeplinit canon în ceea ce privește problema copiilor).*

- *Eram în familie mulți frați și surori. Una dintre ele nu putea nici să vorbească, nici să meargă. Mama s-a dus de s-a plâns despre necazul ce s-a abătut asupra lor, deoarece în acele vremuri slujitorii bisericii erau „doctorii”, atât pentru trupurile lor, dar și pentru sufletele lor. Au început să se roage cu stăruință și nu peste mult timp*

¹ **George Uza**, *Amintiri, amintiri ...*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2001, p. 11.

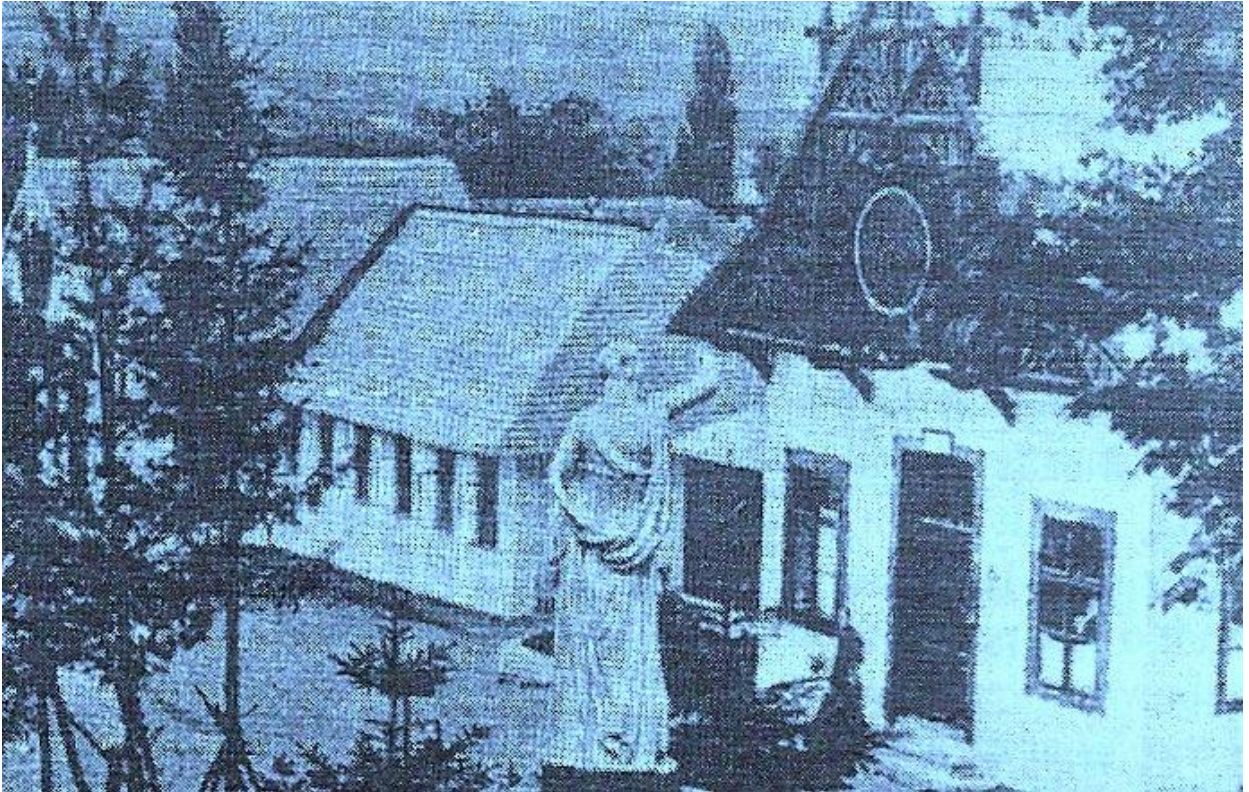
s-a săvârșit minunea. Cam la patru ani fetița a început să poată merge și să vorbească (Maria Sohorca, strada Albinelor).

- Sângeorzenii își mai amintesc că dorința călugărului ar fi fost ca să se respecte rânduiala ca la mănăstirile din Moldova, adică după șapte ani să fie dezgropat, iar osemintele să-i fie aduse în biserica ridicată de el. Această dorință n-a mai putut fi dusă la îndeplinire, mai ales că în România se instaurase regimul comunist. Noi, cei de astăzi, trebuie să așteptăm să-l scoată Dumnezeu din mormânt fără voia noastră. Așa cum a descoperit Dumnezeu arhimandritului grec să vină la Sfântul Ioan Iacob Hozevitul (care, de altfel, putem spune că a fost contemporan cu ieromonahul), tot așa și la părintele Ioachim va veni cineva care va spune că neapărat trebuie să-l descoperim pentru că i s-a arătat. Și se va arăta multora.

- Părintele Ioachim era recunoscut în toată zona ca având darul înainte-vederii și a vindecării. Respecta cu strictețe rânduiala athonită, citea Molitvele Sfântului Vasile cel Mare. Se zice că odată în grajdul călugărului s-ar fi auzit o bubuitură groaznică, ca de obuz de război. La auzul acestui zgomot, călugărul ar fi spus: Așa, Doamne, că am scăpat și de asta! În grajd îi crăpase ca din senin singura vacă care o mai avea în grajd. De aici, putem trage concluzia că făcea slujbe de exorcizare (preot Mihai Irimia).

- După cum am spus părintele ieromonah a trecut la cele veșnice în anul 1943. Nici după această dată preotul greco-catolic n-a găsit de cuviință decât să facă presiuni asupra creștinilor ortodocși rămași fără păstor. O creștină mărturisește că în acei ani de război i-a murit cineva din familie, fiind obligată să treacă la greco-catolicism. Deoarece nu știa carte, a fost silită să-și înmoaie degetul în cerneală, după care a apăsat într-un registru în care se ținea evidența greco-catolicilor, această apăsare cu degetul ținând loc de semnătură. Era și asta un mod de a te răzbuna pe cel trecut la cele veșnice (Gabor Ioana).

Din puținele mărturii, dar cu credința în bunul Dumnezeu că ne va descoperi și alte mărturii despre părintele Ioachim, reiese faptul că a primit harul de la Dumnezeu de a pătrunde până în străfundurile ființei umane. A rămas întipărit în sufletul celor ce l-au cunoscut pentru viața sa dăruită întru totul slujirii lui Dumnezeu și apropielii spre luminarea tuturor credincioșilor râvnitori spre mântuire.



Stațiunea Sângeorzului cu zeița „Hebe”, care, astăzi nu mai există (Din arhiva foto a artistului Maxim Dumitraș)

IDENTITATE



Octavian Goga (jos), Alexandru Vlahuță (stânga), Victor Eftimiu (centru) și George Coșbuc (dreapta)

ALEXANDRU ODOBESCU LA SÂNGEORZ

IULIU MOISIL

Interesul național și dragostea ce au avut-o oamenii de seamă din Vechiul Regat pentru neamul românesc din Ardeal se dovedește prin deseale călătorii ce le-au făcut la noi și prin amintirile lor scrise. Mai ales evenimentele dela 1848 i-au atras la Marea Adunare Națională de la 3/15 Mai acel an, la Blaj, la care au participat mulți bărbați marcanți din Muntenia și Moldova, care au rămas uimiți de ideile înaintate ce s-au expus atunci în adunare, s-au încredințat de spiritul democratic al intelectualilor noștri, de care erau și ei însuflețiți și au plecat satisfăcuți și cu încredere în viitorul neamului.

Dintre acești participanți amintim aici pe *Nicolae Bălcescu*, mare patriot și scriitor, *George Sion*, *Costache Negri*, *Lascar Rosetti*, *Manolache Costache Iepureanu*, *I. Alexandri*, fratele poetului, *Alex. Cuza*, *Alecu Russo*, *Z. Moldovan*, *Petrachi Cazimir*, *Dumitru Brătianu*, din Pitești, fratele lui Ion C. Brătianu, *Nicolae Ionescu*, mai târziu profesor universitar la Iași și mare orator, iar mai târziu au vizitat Ardealul *Alexandru Odobescu*, *Nicolae Filipescu*, *Nicolae Iorga*, *Ionel I. C. Brătianu* ș. a. Toți acești intelectuali, oameni distinși, mari patrioți au venit la noi, și au privit deaproape cum lucrau înaintașii noștri la ridicarea culturală și cum luptau pentru menținerea limbii, legii și națiunii.

Marele scriitor *Alexandru Odobescu*, profesor universitar, București și membru al Academiei Române are minunate articole în ale sale *Opere complete*. Astfel descrie: *Adunarea generală a Asociațiunii transilvane ținută la Brașov în 1862*; *Scrisorile sale către O. Bariț* în 1862; *Despre Moți* (conferință la Ateneul român din București) în 1878; *Despre Timotei Cipariu* în 1887, articole ce cuprind marele interes ce ne-a purtat acest strălucit scriitor pentru toate mișcările culturale și politice ale Ardelenilor.

În anul 1894 Alexandru Odobescu petrece toată vara la băile de la Sângeorzul Năsăudului. Pedagogul *V. Gr. Borgovan* descriindu-i ținutul Năsăudului și importanța

lui pentru cultura românească, Odobescu își exprimă dorința să petreacă vacanța aici.

În această localitate Odobescu s-a simțit foarte bine și s-a încredințat de vitalitatea neamului românesc al grănicerilor năsăudeni, văzând — după cum se exprimă el — că *aici cu toții și bărbații și femeile sunt stăpâniți de o dorință puternică de a scutura jugul unguresc și de a face o singură țară cu noi ceialalți, aspirație care aici n-are de loc înfățișarea vagă a unui simplu vis.*

Odobescu trimite de aici la ai săi acasă scrisori, în care descrie cum petrece, cu cine convine, ce face... Cuprinsul lor este interesant și reprezintă adevărate documente ale vremii de atunci. Odobescu a scris scrisorile în limba franceză. Va fi avut vr-un motiv pentru aceasta, pe care noi nu-l cunoaștem. Am crezut că este bine să le traduc în românește și să le public în *Arhiva Someșană*, în această *Arhivă*, în care trebuie să se adune și păstreze orice s-a publicat și scris undeva relativ la ținutul nostru, tot ce merită să se știe despre noi, despre viața grănicerilor din trecut, despre istoria lor dar și ce privește prezentul precum este folclorul, arta populară, etnografia și geografia, tot ce privește natura, fie fauna, flora sau geologia ținutului etc., fie chiar și despre „analizele apelor minerale” — care toate și aceste din urmă pot fi în viitor mari izvoare de câștig și de bunăstare a locuitorilor.

Ar trebui să se înțeleagă cel puțin azi, când suntem o țară mare și cu excepționale bogății naturale, și mai ales de intelectualii *profesori*, de ce mare importanță trebuie să fie puținele noastre reviste periodice de sub direcția puținilor oameni cu tragere de inimă pentru interesele multiple ale neamului nostru, pentru acești distinși patrioți, pentru care noi avem cele mai sincere sentimente de respect, admirație și recunoștință, care și-au luat greua sarcină a le publica cu mari sacrificii de timp, sănătate și bani. Până acum ne-au studiat țara din toate punctele de vedere *sașii și ungurii* și aceștia în periodicile lor au depus studiile lor,— acum a venit și timpul nostru și este foarte regretabil să citim cuvinte de zeflema, ca în cartea: „Icoana unei școli dintr-un colț de țară românesc” din „Anuarul școlii normale din Năsăud”, 1929, pag. 474, unde pare a se satiriza că se publică în *Arhiva Someșană* despre *Analizele apelor minerale*.

Iată scrisorile lui Odobescu:

Fragment din călătoria în Ardeal¹

Sângiorgiul român

Mercuri 27 Iulie (8 August) 1894.

Ieri am petrecut o zi minunată. Dimineața nu mă simțeam prea bine și de aceea am stat pe gânduri oare să urmez invitațiunei moșului Porcius².

Totuși, fiindcă îmi trimisese trăsura sa și timpul era foarte frumos, ba era chiar mai cald ca de obicei (și nu este rece pe aici), m-am hotărât să plec. În cinci sferturi de ceas, pe o șosea frumoasă, tot timpul de-a lungul Someșului, printre munți plini de verdeață, am ajuns la casa încăpătoare a bătrânului savant, un moșneag de 80 ani, încă verde, voios, plăcut și totdeauna natural. Cele două fiice ale sale, despre care îți vorbisem, sunt strajnice patrioate române, cu lacrimi de indignare în ochi, când vorbesc de umilirile ce românii sufer din partea ungarilor. În afară de aceste două dame mai bătrâne mai este aici și o nepoată, o tânără fată, bună pianistă, care a făcut studiile la București și la Cernăuți și care este înaltă și roșă ca Sarah Bernard. Ce familie minunată! Ce viață simplă de țară și nicidecât comună. O masă excelentă și foarte îmbelșugată; totul fiind pregătit de mâinele acestor doamne, care însele servesc la masă luând totodată parte la prânz ca și la conversațiune. Era foarte plăcut chiar în felul cum moșul glumea cu fiicele și cu nepoata sa. Mai era aici și un fiu al moșului Porcius, un bărbat de 45 ani, un zdravăn om, care fusese funcționar administrativ mai înainte de ce guvernul unguresc gonise pe toți românii din serviciile statului. Cu toată indispoziția ce avui, am mâncat mult și am băut mult; și după mâncări așa de bune și sănătos gătite m-am simțit pe deplin, vindecat și fermecat de un așa trai. Le-am povestit că și eu am cu ai mei când petrec la țară și că mă regăsesc aici ca la ai mei, unde fiica mea, o bună gospodăreasă, ne face de asemenea excelente bucate și o muzică plăcută.

2/14 August 1894.

După câteva zile în care a plouat mai mult sau mai puțin, vremea s-a răcorit și la miezul zilei termometrul nu se ridică peste 15 până la 16 grade de căldură.

¹ În rândurile următoare reproduc cele patru scrisori ale lui Odobescu, publicate în limba franceză în revista: *Convorbiri literare*, Anul XLIX (1915), nr. 11/12, pag. 1150—58 și traduse de mine.

² Cunoscutul botanist Florian Porcius care locuia în Rodna.

Temperatura aceasta nu este neplăcută, dar te face să te gândești la plecare. Totuși eu aș vrea să mai rămân ca să văd în orașul Bistrița, la depărtare de 3 ore de aici, marele bâlci de Sfânta Măria; bâlciul acesta — se spune — că este cel mai frumos și mai interesant din bâlciurile Ardealului, la care se pot vedea românii din împrejurimi în toată frumuseța lor. Intențiunea mea este să-l aștept și apoi să plec la Bistrița, unde este capătul căii ferate pentru a mă înapoia în țară. Mai este în adevăr încă un alt drum foarte frumos în direcție contrară, adică de a merge de aici prin Rodna de-a lungul munților, pe o șosea foarte frumoasă până la Câmpulungul bucovinean. Drumul acesta durează 12 până la 14 ore cu trăsura. La Câmpulung găsim calea ferată care ne transportă prin Moldova la București, dar se vorbește foarte mult de holera, care bântuie în Bucovina și este probabil că se va așeza o carantină la granița noastră. Mă gândesc să plec poimâine cu Borgovan la Năsăud, un mic orășel românesc, unde este un liceu și alte școli, toate românești. Eu am făcut aici cunoștință cu profesori din acest orășel și cu vicariul acestui ținut, care sunt toți — acesta mai ales — oameni foarte amabili. M-au rugat foarte mult să merg la ei și să le văd școlile lor, lucru ce socotesc să-l fac poimâine, Joi.

Vineri 6/18 August 1894

Ziua de ieri am întrebuințat-o vizitând liceul românesc din Năsăud, care este o clădire foarte frumoasă și foarte mare și nouă de tot, prea frumoasă chiar pentru un târguleț care nu e mai mare ca Argeșul nostru. Am stat de vorbă cu directorul și cu toți profesorii, cari m-au primit cu toate onorurile.

Am dăruit bibliotecii liceului cele trei volume din operele mele, cu atât mai mult, că în anuarul imprimat al liceului am observat printre subiectele lecturii și ale studiilor din clasele superioare și bucăți scrise de mine. În plus le-am cerut să-mi trimită negreșit unul din cei mai buni bacalaureați al acestui liceu, pe care-l voi primi ca intern în școala mea¹.

¹ La această cerere s-au recomandat de direcțiunea liceului din Năsăud — cei mai buni — doi bacalaureați, care terminaseră în aceea vară liceul și anume: *Vasile Șuteu*, actualmente Directorul Liceului „Cantemir-Vodă” din București și *Constantin Moisil*, actualmente profesor la liceul „Spiru Haret” din București și Director general al Arhivelor Statului, cari au urmat cursurile universitare și ale „Școlii normale superioare”, de sub direcția lui Odobescu (școală ce azi nu mai există).

Vizitele mele în Năsăud le-am terminat cu una făcută vicarului, un plăcut tânăr preot însurat, foarte distins prin spiritul și manierele sale și un excelent patriot. Dânsul mi-a oferit și trăsura pentru a mă înapoia pe la 2 și jumătate la Sângeorgiu.

Înainte de a părăsi Sângeorgiul și de nu va mai ploua, voi vizita un munte foarte înalt, la depărtare de vreo cinci ore de aici, numit Rotunda, pe care urcă o excelență șosea. De aici se desfășoară o vedere asupra întregii Bucovine precum și asupra Văii Someșului. Sunt pe el și *Stâne de oi* cari sunt curios să le văd. Această excursiune va avea loc, cred, Lunia sau Marția viitoare.

Luni 8/20 August 1894.

Ieri a fost Duminică și cu toate că de dimineață a plouat și nu mai speram să-mi realizez proiectele ce le făcusem pentru restul zilei, m-am mulțumit și cu atâta.

Cred că ți-am scris, că am vorbit cu un fotograf român din Bistrița, de la care am cumpărat portretele condamnaților¹, ca să vină aici cu aparatul său într-o zi de sărbătoare, pentru a fotografia țărani grupăți așa de frumos pe stâncile de la izvor. Operațiunea aceasta a fost hotărâtă pentru ieri, Duminică, de asemenea am rugat pe preotul satului și pe diferite persoane cu vază din comună (care numără mai bine de 3.000 locuitori, toți români, afară de câțiva jidani cu *perciuni* scârboși și grețoși) să poftească satul cu grămada, să porceadă în după amiaza de ieri la *borcut*, cum se zice la izvoarele de aici. Pentru a face petrecerea mai frumoasă m-am gândit să le aduc doi lăutari din sat ca să joace tineretul, după cum îl văzui jucând odată în sat și chiar să le împart la toată țărănimea aceasta holercă sau vinars, cum se zic pe aici. Pentru aceasta am lăsat să cumpere 3 decaltri, ce m-a costat vreo 24 lei. Timpul s-a înseninat după amiază și voinicii noștri săteni, bătrâni și tineri, femei, fete, bărbați, flăcăi și copii soseau pâlcuri unii după alții. Dar cine nu mai sosea fu fotograful care, după cum mi s-a spus, plecase la Rodna. Probabil că s-a întârziat acolo la un chef, pentru că mi s-a spus că-i plăcea să tragă la măsea.

În adevăr nici n-a venit de loc. De altfel obținui de la direcția băilor, — care este încredințată învățătorilor de la Școala comunei, țărani și ei, — permisiunea, ca invitații mei să danseze pe pajiștele aleelor, care sunt dinaintea dealului cu izvoarele.

¹ Din procesul Memorandului.

În clipa însă când era să înceapă jocul, iată că veni cineva să mă anunțe, că a sosit ajutorul subprefectului din Rodna și că oprește prin autoritatea lui, orice joc.

Imediat am plecat să vorbesc eu însumi cu acest individ pe care-l cunoșteam, cu care vorbisem odată când veni să facă inspecție la băi. El este un tânăr sas din Bistrița, bălan și prost, cu ochi mari albi, ieșiți din cap, înholbați și acoperiți cu ochelari; el se cheamă *Geist* (ceea ce în limba germană însemnează spirit, care însă îi lipsește cu desăvârșire). Imbecilul acesta mi-a răspuns, că el nu poate permite dansul sătenilor, fiindcă așa ceva ar putea produce tulburări. Toată lumea încremeni la aceste cuvinte și un sentiment de mânie și de revoltă cuprinse aceasta populațiune, care venise aici să petreacă. Tinerii flăcăi aveau de gând să înceapă jocul și de a-l continua până îi vor împrăștia cu jandarmii.

Din fericire o ploaie repede a silit toate lumea să se retragă sub șoproane și eu mă gândeam cum aş putea să împart cel puțin rachiul la populație. Pe când plouă și eu stăteam cu câțiva români intelectuali localnici și alții și chiar cu câțiva unguri care se găseau aici, între alți un conte Lazar, inginer mai mult sau mai puțin gentil (vorbea destul de bine franțuzește), nobil, însă cam bătrân aceștia i-au făcut niște dojene violente micului sas și au încercat să-l convingă că ar fi o necuviință și în acelaș timp prost și păgubitor pentru guvernul unguresc de a pune piedici unei serbări etnografice inocente, pe care un personaj străin de așa vază ca *Excelența mea* voia să o vadă într-o localitate așa de umilă, *onorată cu prezența Excelenței mele*.

Astfel m-au încunoștiințat că s-a dat voie să danseze și că s-a și organizat totul, mulțumită liniștei perfecte care s-a răspândit. Dansul a durat până pe înserate. Tineretul, flăcăii și fetele, în portul lor original, — de care Ioana va avea o probă, — au jucat dansul lor local *Someșana*, apoi *Moldovineasca* (hora noastră) apoi *Bătuta* și alte jocuri. În acest timp doi tineri *însurați*, cu o sticlă și un mic pahar în mână împărțiau jucătorilor ca și privitorilor holercă. Și de câteori vinea rândul cu păhărele pline, flăcăii și oamenii mai în vârstă veneau și îmi închinau și îmi îmbiau paharul pentru a ciocni cu dânșii. În vreme ce eu beam, ei repetau cu toții în cor de trei ori cuvintele: *Să trăiască! Și numele meu!* Toată lumea din sat ca și târgoveții luară parte la această petrecere ca și la păhărele pline. Și câțiva unguri erau de față, formând o grupă deosebită, la care nu m-am stăpânit să merg din politețe. Atunci am făcut cunoștința contelui mai sus amintit, primul individ, cu care am putut vorbi franțuzește de când sunt aci, deși el vorbea bine limba germană și tot așa de bine și românește.

Când în amurgul serii am plecat acasă strigătele de *Să trăiască* s-au repetat de multe ori și îndată după aceea sătenii au trimis la mine o delegație dintre dâșii ca să-mi mulțumească pentru frumoasa petrecere ce le-am procurat-o. Am profitat de această ocazie rugând pe tinerii flăcăi, care făceau parte din delegație, să-mi scrie unele din *strigăturile*, car obișnuesc a le spune în dansurile lor. La fiecare măsură a jocului când unul, când altul din dansatori repetă cu voce înaltă, însă monotonă, un vers, mai mult sau mai puțin improvizat, începând și sfârșind întotdeauna prin evocațiunea *hâpf* (hop!). Iată aici câteva exemple:

Lelucă cu ochit mici, hâp!
Ce mă faci de vin p'aici?
— Ba eu, bade, nu te fac,
Că vii singur, dacă'ți plac.
— Copilă cu doi părinți,
Nu sili să te măriți.
Căci de te măriți vr'odată,
Până lumea nu ești fată.
Bate, Doamne, dragostea,
Văd că mi-a pierdut mintea,
După dorul fetelor...
Și dup'al nevestelor...

Un altul:

La Ineu e vremea rea!
La Borcut e lumea mea!
La Ineu ninge și ploauă! '
La Borcut e? vremea nouă!

Un altul :

Suparat-îs supărat, hap!
Că eu când m'am însurat
Au fost noapte ș'au plouat
N'am cunoscut ce-am luat,

Lăcomind la oarece,
Am luat, zău, nu știu ce.
Lăcomit'am la argint
Și mi-am adus pe cap urît.
Lăcomit'am la doi boi
Ș'am adus hâda la noi.
Lăcomit'am la ogoare
Ș'am adus spaimă la cioare.
Ogorul l-am semănat,
L-am prășit și l-am greblat.
Holda mi-o bătut-o ghiața,
Hâda î-mi mănâncă viața.
Boii i-am mânat la munte
Ș'au venit cu coarne rupte,
Și argintu șeade'n ladă
Și hâda șeade pe vatră
Ca și-o claie negreblată.
— Fugi măi hâdă, de pe vatră!
— Ba eu nu, că's cununată,
Și de capul tău legată
Căci popa m'a cununat
Și muiere ți'i m'o dat.
— Floricică verde, mintă
Descunună-ne părinte.
— Nu vă pot descununa,
Cununia a fost la mine,
Ochii-au fost în cap la tine,
Să fi luat seama bine.

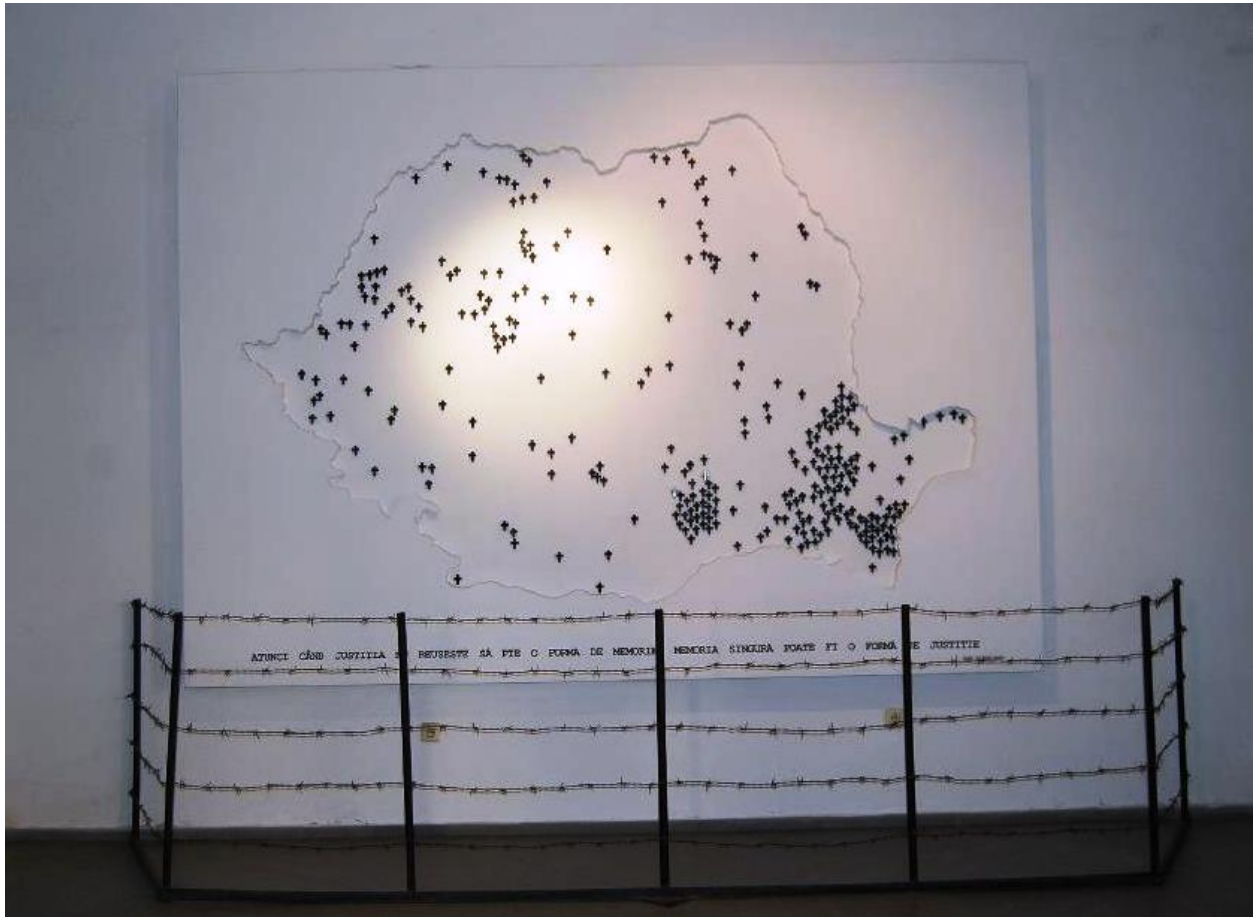
Un altul :

Până punga ține bine
Mândrele stau lângă mine!
De când punga mi-a lipsit

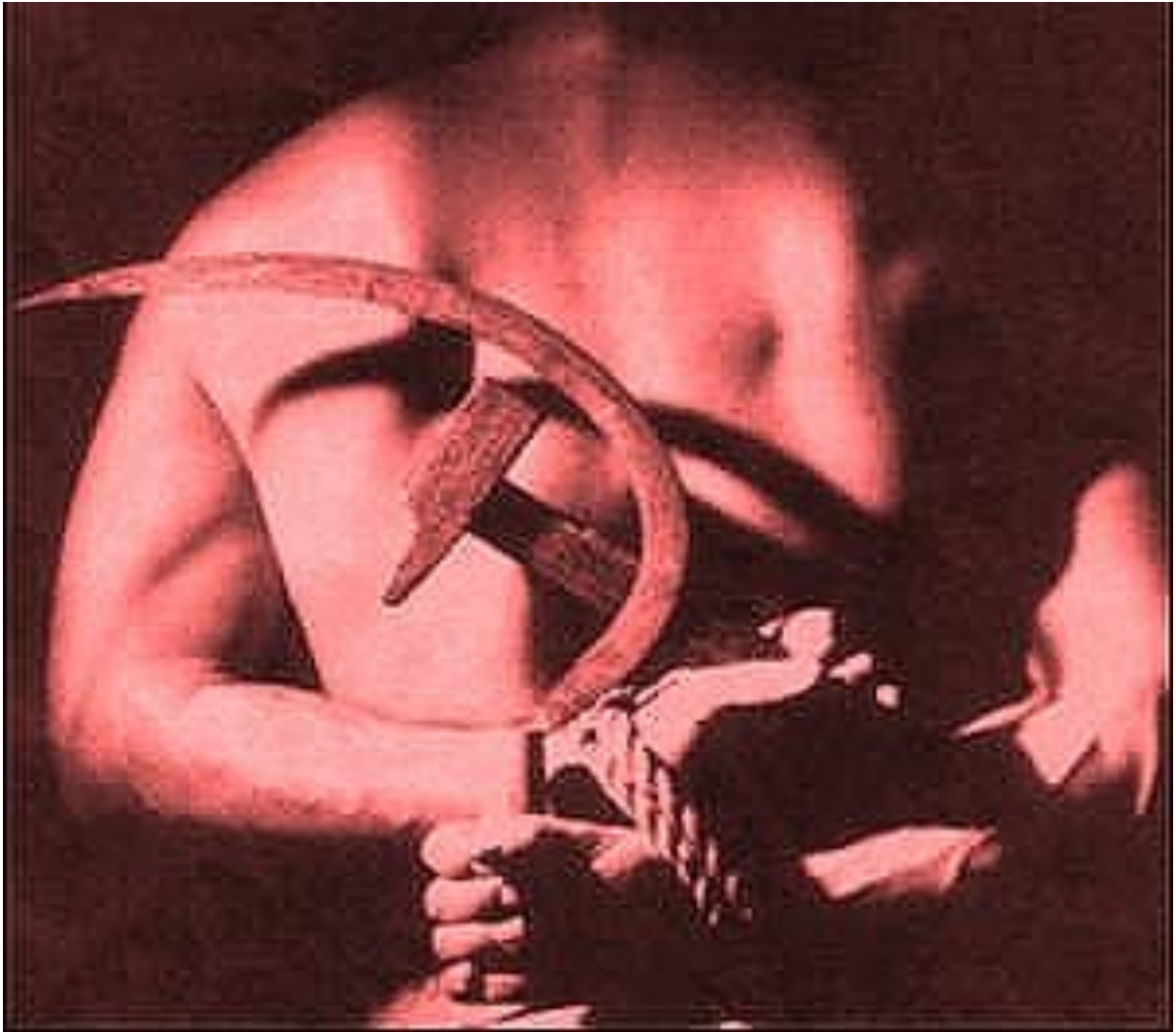
Mândrele m'au părăsit,
M'au lăsat să fiu lăsat
Intre cioburi încasat.
De-oi muri, mor bucuros,
Cam iubit ce e frumos,
Copilite tinerele
Și neveste frumoșele,
Numa-un dor dac'oi muri
Încă m'o mai urmări.
Aș dori, dacă se poate,
Ca să fie bine toate,
Și precum scriptura spune
Să le văd pe ceia lume,
Să le am pe lângă mine,
Ș'atunci să-mi aduc de bine!

Nădăjduesc că cu aceste veți avea îndeajuns ce privește partea literară a sărbătorii de ieri. Obiceiul de a însoți dansurile cu astfel de strigături este așa de original, cred că așa ceva nu vă va plictisi prea mult. La înapoierea mea vă voi descrie aceste dansuri precum și caracterul (felul) acestui popor, în care se poate vedea de pe acuma un măreț viitor pentru țara noastră, căci aici cu toții, și bărbații și femeile, sunt stăpâniți de o dorință puternică de a scutura jugul unguresc și de a face o singură țară cu noi ceialalți. Amin! Aș dori să trăiesc atâta numai să văd împlinirea acestei frumoase năzuințe a tuturor, aspirație, care aici n-are de loc înfățișarea vagă a unui simplu vis!¹³

¹³ Prezentul articol face parte dintr-un studiu intitulat *Românii din Vechiul Regat și dragostea lor pentru ardeleni*, publicat de autor în „Arhiva Someșană”, Anul 1932, nr. 15, pp. 89-99.



RĂNILE COMUNISMULUI



***Eroismul e arta de-a sluji neamul prin
sacrificarea ta.***

NICHIFOR CRAINIC

OCTAVIAN ALEXI

omul, elevul, studentul

MIRCEA VLĂDICĂ¹

Sunt unele nume predestinate istoriei și ele se rețin pentru că au fost săpate cu dalta într-o piatră funerară, pe grinda unei case, sau pe o cruce, uneori pe o copertă de carte sau pe un document, iar altele au fost reținute de memoria colectivă a generațiilor și aceasta pentru faptele lor.

Biografia acestui om se poate așeza între coordonatele maximei, potrivit căreia „Valoarea vieții unui om nu stă în numărul zilelor sale, ci în ceea ce a făcut în zilele trăite”, putând adăuga că valoarea lui atârână de capacitatea lui de a-și face loc în sufletul celorlalți și a neamului său. Nu poate să-l definească ceva mai bine, mai exact, pe acest tânăr decât atributul de luptător pentru cauza românească împotriva opresiunii comuniste.

La Sângeorz-Băi, în casa din livada de meri, de lângă parcul stațiunii balneare, a venit pe lume, într-o învolburată zi de viscol întârziat și ninsori, la 2 martie 1924, Octavian, cel de al șaselea copil din familia vajnicului gospodar Artenie Alexi și al soției sale Ileana, născută Ionel, femeie harnică și mamă iubitoare, care a dat viață la șapte copii, din care, patru, purtați la școli înalte.

Prin arborele său genealogic din ramura tatălui, el este strănepot de frate al profesorului doctor ARTEMIU PUBLIU ALEXI (1846-1896), naturalist de seamă și istoric, universitar de Viena, autorul principal al celei dintâi monografii istorice a Războiului de Independență a României, „Rezbelu Orientale Ilustratu”, Graz – Austria, 1878, colaborator al luptei pentru înființarea catedrei de limba și literatură română la Universitatea din Viena și unul din susținătorii ideii organizării Societății „România Jună”, unde devine un colaborator direct al lui Eminescu și Slavici.

Prin mamă, el este nepot de văr al eruditului cărturar sângeorzan – OCTAVIAN UTALEA – luptător și militant pentru Marea Unire din 1918, din al cărui Consiliu Militar făcuse parte și care îl desemnase drept comisar al armatei, activitate mult apreciată atunci, motiv care l-a îndreptățit, ca mai târziu, să fie numit subprefect al județului Cluj după Unire

¹ Continuăm să publicăm și în acest număr, cu acordul autorului, din lucrarea intitulată „**Octavian Alexi – O existență tragică**”, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2000, pp. 8-12. Publicarea acestor date istorice sunt de interes pentru revistă și publicul nostru întrucât se referă la trecutul ținutului sângeorzan, contribuind astfel la o mai bună cunoaștere a istoriei locale.

și, pentru puțin timp, prefect, în anul 1922. Apoi, între 1922-1926, a devenit primarul model de neuitat al Clujului (vezi acad. Ștefan Pascu, *Opere*, pag. 349).

În succesiunea familiei în care s-a născut, el ocupa penultimul loc între copiii veniți pe lume: Ana (născută în 1911), Maria (născută în 1913), Ilie (născut în 1917), Terente (născut în 1919), Victoria (născută în 1922), Octavian (născut în 1924) și ultima fiind mezina Lenuța (născută în 1931). Între aceasta și prima ei soră se înscrie o perioadă de 20 de ani.

În copilărie, el și-a legat visele și și-a încălzit sufletul din hrana dată de arborele său sănătos și cu Christos în suflet prin marea mângâiere a credinței curate, a înțeleș să pornească pe drumul vieții.

Studiile, el, le-a făcut începând cu prima treaptă la Școala Primară din satul natal, ele au fost de durată lungă și temeinice, diverse și bogate, prin deschiderea către informații în ale culturii, dar etapele esențiale au fost parcurse la Sângeorz, Năsăud și Cluj. După Abecedarul, Istoria românilor și celelalte discipline parcurse în cursul primar, mai înainte avându-l ca dascăl pe Iustin Sohorca și apoi pe Astalâș Alexandru, a pornit la muncă prin studii mai înalte la școlile Năsăudului.

Inteligența sa nativă și sânguința de care a dat dovadă l-au așezat mereu între cei mai buni elevi ai școlii. A fost îndreptățit, în urma rezultatelor de aici și cu bagajul de cunoștințe acumulate la școala satului, să fie dus de către tatăl său la școlile mai înalte ale Năsăudului.

În sesiunea din iunie 1937, el se prezintă la concursul de admitere pentru Gimnaziul Grăniceresc „George Coșbuc”, unde a fost pe deplin satisfăcut la constatarea că se află printre primii pe lista reușiților. Între 1937 și 1941 urmează aici cursurile gimnaziului inferior, pe care le termină cu rezultate de excepție. Aceleași rezultate le-a dobândit și la capacitatea susținută în vara aceluiași an.

În toamna anului 1941, el a putut fi întâlnit printre elevii disciplinați și sânguincioși ai cursului superior din același liceu, iar în clasa a șasea, după modelul vremii, urmând „realul”, reușește să se înscrie într-o curbă ascendentă care îl așează mereu în topul elevilor fruntași la învățătură, cu rezultate de excepție promovând și examenul de bacalaureat în vara anului 1945. hotărârea pentru toată viața i-a fost etapa năsăudeană, unde s-a încheșat și conștiința națională și s-a conturat gândirea politică a tânărului la acel început. Societatea culturală „Virtus Romana Rediviva”, ce funcționa în cadrul liceului, i-a contopit pe toți membrii săi cu istoria și cultura neamului și a contribuit la formarea conștiinței lor naționale. Aici, lupta era mereu deschisă, iar activismul devenea o tactică de baricadă, vizavi de o nouă stăpânire care începea să se instaureze, în urma tancurilor rusești ce așează pe fotolii pe noii potentăți. De aceea, mai întâi de toate, școala, pregătirea și apoi specializarea înaltă trebuiau să facă parte din comandamentele obligatorii ale perioadei, pentru ca acel copil al țăranului român să poată străpunge prin vremuri.

A absolvit liceul în anul terminării celui de-al doilea război mondial, al eliberării Transilvaniei, care se găsea sub jurisdicția încă ambiguă vizavi de statul român. Serbările sfârșitului de an au fost precedate de tradiționalul „Maial” al absolvenților nășăudeni, cu spectacole în aer liber, în care „octavanii”, cum erau denumiți absolvenții, se întreceau în etalarea portului local, al spectacolelor de dans și recitaluri de poezie, care s-au finalizat atunci în sala „Regna” din incinta Școlii Normale, unde se prezenta și piesa de teatru „O scrisoare pierdută”, în care și el interpreta un rol important.

Rezultatele școlare și serbările care reflectau aceste rezultate îl așează printre cei mai buni absolvenți, motiv pentru care directorul de atunci, prof. Aurel Șorobetea, care în tinerețe urmărea și el teologia, îi face îndemnul să urmeze Academia de Teologie Greco-Catolică de pe lângă Episcopia Cluj-Gherla.

O mare dramă, însă, va avea loc în viața tânărului absolvent. Chiar în momentul în care acesta interpreta un rol principal ca și actor în spectacol, sosea de la Sângeorz vestea care îl anunța că buna lui mamă, Ileana, încetase din viață. Evenimentul a produs o mare rumoare în sală, întreaga asistență cunoștea de acum starea de fapt, în afară de el. Abia după terminarea spectacolului, prietenul său mai mare, profesorul Macrea, îmbrățișându-l, i-a adus la cunoștință vestea despre marea sa pierdere. Momentul a fost marcat de întreaga asistență prin păstrarea unui moment de reculegere.

Se înserase și în timp ce colegii săi fiecare lua ființa iubită de braț și se îndrepta spre ringul de dans, el a pornit pe jos, spre casa părintească, să-și vegheze mama și apoi să o conducă pe ultimul drum.

Așa s-a încheiat pentru el serbările maialului cu prilejul absolvirii liceului în anul 1945.

A trecut greu peste aceste evenimente, în așteptarea bacalaureatului și a altor multe examene, dar, deoarece era bine pregătit, nu și-a făcut probleme și, hotărât, s-a îndreptat spre Cluj, unde s-a înscris la Academia de Teologie, mai ales după ce aici fusese bine primit și la fel sfătuit de către domna Elena Utalea, soția defunctului primar Octavian Utalea, și ea fiică de preot din Bistrița și verișoară a marelui prelat, cardinalul dr. Iuliu Hossu.

Avea perspective frumoase, deoarece episcopul îl luase sub aripa lui protectoare, văzând în tânărul din el o promisiune, voind chiar să-l trimită la Roma spre a termina studiile teologice. Dar nu a fost să fie așa. Deși avea chemare spre viața monahală, și prin întreaga lui ființă își închina viața lui Dumnezeu, fire blândă și bună, cu sufletul cald și deschis, el și-a dat însă seama că nu era suficient să fii credincios pentru a fi un bun slujitor al bisericii, trebuia să fie înzestrat de natură cu harul unei voci, pentru ca, cu ajutorul cântecelor, să-l slăvească pe Cel de Sus. De aceea, a urmat la Seminar cursurile doar până în luna martie 1946, deoarece cu prilejul serbărilor de Crăciun, la Sângeorz, și-a petrecut vacanța și inginerul Alexandru Buia, o altă rudă apropiată a familiei sale, care, atunci, ocupa postul de profesor universitar, fiind și rectorul Academiei de Agricultură din Cluj. Într-o discuție avută cu el, i-a sugerat să urmeze școala de agricultură, spre a deveni inginer

agronom, meserie ce îi putea asigura un viitor mai luminos. Așa se face că, după ce se întoarce la Cluj la Seminar, și-a mărturisit gândurile marelui prelat și, după ce acesta i-a dat încuviințarea, s-a înscris la Facultatea de Agronomie, care și-a deschis porțile numai la 1 martie 1946, deoarece abia atunci sosise din refugiu de la Timișoara, unde a funcționat în perioada septembrie 1940 – octombrie 1944, cât Transilvania se găsisse sub ocupație militară maghiară.

Existând așadar locuri, după formalitățile făcute, începând cu 1 martie el a putut fi întâlnit printre studenții săngurincioși ai anului I de la Agronomie. El, fiind fiu de țărani pe care glasul pământului l-a însoțit din plin, în vacanțele școlare de vară fiind un lucrător neobosit al pământului în gospodăria părintească (așa cum își învățase tata Artenie toți copiii), tânărul „boboc”, cum erau numiți studenții începători, s-a adaptat ușor acestei munci, dar și aceleia de la grajdurile cu vitele de la fermă. A terminat anul I cu rezultate foarte frumoase, și tot la fel următorii doi, pentru că venise la Cluj să facă școală și încă una superioară, care să-l pregătească ca pe un bun specialist pentru agricultură. A fost momentul în care speranța s-a unit cu munca și cu credința și prin învățătură să se formeze ca om.

Intrarea pe scena vieții a lui OCTAVIAN ALEXI s-a făcut în timpuri agitate, grele și decisive pentru destinul copilului țaranului român. Tenace, răzbătător și încadrat pe drumul credinței, el s-a înscris astfel pe traseul unei vieți dure. Orfan fiind de mamă încă din perioada absolvirii școlii născădene, acum devenit student, trebuia să facă față greutăților vieții studențești de după război, pentru că intrase într-o grădină de muncă grea și în anotimpul de primăvară a întregului său neam.

Ideea muncii, a cinstei și onestității, a sacrificiului de sine au rămas drept coordonate decisive pentru destinul său, în continuare, până la capătul zilelor. Se poate spune că a rămas „un strălucit” în îndeplinirea complexelor atribuții și îndatoriri ce le avea.

Dacă în perioada născădeană a fost membru activ al Societății Culturale din liceu, ce purta denumirea „Virtus Romana Rediviva”, și care avea ca principal scop munca intelectuală și ridicarea prin ea la cele mai înalte performanțe, deci crearea elitelor intelectuale, întrajutorarea aproapelui tău și alte deziderate majore ale umanității, el a fost în același timp și un membru activ al Uniunii Creștin-Culturale „Mariana”, care întrunea la un loc pe tinerii credincioși greco-catolici, ale căror idealuri erau de dreptate, muncă și adevăr, de caritate creștinească, prin mijloace materiale destinate ajutorării oamenilor săraci, bolnavi, dar și a deținuților politici din închisori, care ispășeau pedepse nemeritate, doar pentru că erau opozanți ai vremelnicei stăpâniri și ai nedreptăților pe care aceasta le promova. Intrat în viața în viața universitară clujeană, el și-a făcut mai întâi ucenicia în Societatea „Mariana” de pe lângă Episcopia Greco-Catolică, care treptat a evoluat, întemeindu-se „Asociațiunea Studenților Creștini-Uniți (greco-catolici), care mai târziu a fost scoasă în afara legii prin decretul 358 din 1 decembrie 1948.

Sigur, intrat în mediul universitar, fiind o fire dinamică și săritor la orice acțiune umanitară, s-a integrat organic încă de la început și în Societatea Academică „Petru Maior”, care cuprindea în rândurile sale întreaga studențime, revigorată după război, care, de fapt, fusese înființată la Cluj încă înainte de război, în perioada în care Octavian Goga fusese ales Doctor Honoris Hausa al Universității.

Treptat, aproape neobservând, tot timpul comparând și judecând, a început să facă politică, dar nu orice politică, ci aceea de apărare a drepturilor studențimii la învățătură și de creare a unor condiții mai bune de cazare și a unei alimentații mai omenești la cantinele studențești. Aceste deziderate în care se antrenase și cu care opera îi deslușeau liniile de luptă în acea lume tulbură și îi limpezeau conceptul politic și ideologic al direcției prin care trebuia să se iasă la liman. El s-a dovedit a fi un adevărat student român, cu o simțire sinceră și entuziastă, dublată de atitudini pe măsură și de fapte de întrajutorare reală a aproapelui său.

În acele împrejurări, activitatea lui din afara cursurilor universitare se poate spune că se desfășura pe lamă de cuțit. Greu și periculos era orice ceas și moment, dar era necesar și reclamat, și trebuia să fie mereu stăpânit de marea flacără a dreptății. Gestul și pasul său au fost orientate în această parte de țară, în Clujul acelor ani, și împotriva elementelor de învrăjbită națională care se manifestau la tot pasul și mențineau într-o situație încordată studențimea, de aceea a acceptat să fie ales ca președinte al Asociației Studenților Creștini Uniți din Cluj, în mijlocul cărora va milita și lupta.

Dacă în această perioadă viața studenților de la Agronomie era oarecum grea, deși aici mai existau resurse alimentare prin ferma de la Mănăștur, nu același lucru se putea spune și despre viața celorlalți studenți cazați în Căminul „Avram Iancu”, cazul celor de la Litere, Istorie, Drept și Științe, sau despre viața studenților din Căminul „Victor Babeș”, al medicinistilor, precum și a celor de fete de pe Calea Moșilor, pentru sprijinirea cărora s-au inițiat mai multe acțiuni de întrajutorare cu alimente. Studenții au apelat chiar și la sprijinul primăriilor din Mănăștur, Popești și a altor comune învecinate Clujului.

La noianul de probleme grele ale studențimii clujene, s-au adunat și altele de natură social-politică, legate de blocarea examenelor, pentru a putea să-și continue studiile studenții care luptaseră pe fronturi și care, scăpați cu viață din conflagrație și întorși acasă sănătoși sau unii din care făceau parte și în care trebuiau să fie, dar în majoritate spre a putea obține diplome de absolvire. Toate aceste probleme veneau să întregească situația grea din activitatea universității, abia sosită din refugiu de la Sibiu, unde funcționase în perioada în care Transilvania fusese cedată prin Dictatul de la Viena.

Pentru a înțelege deplin întregul ansamblu de probleme ce frământau atunci societatea clujeană în general, va trebui să încercăm să rememorăm puțin acele vremuri și să derulăm într-o succesiune firească firul evenimentelor, ca pe un film proiectat de pe ecranul memoriei celor ce au trăit acele vremuri, dar mai ales să facem apel la documentele scrise,

existente în Arhivele Academiei, ale Universității, ale fostului Tribunal Militar din Cluj și a altor instituții de profil, și îndeosebi a presei centrale, pe care interpretându-se cu ochii minții lucide de acum, să putem trage concluziile care se desprind dintr-o interpretare corectă a acelei perioade. De aceea, începând de aici, prin biografia acestui luptător pentru dreptate și adevăr, va trebui să facem și puțină istorie.

COMUNITATEA GRECO-CATOLICĂ DIN SÂNGEORZ-BĂI ÎN PERIOADA COMUNISTĂ (1948-1989)

VIRGINIA PUIE (JARDA)¹

IV.4. Perioada 1974 – 1989, perioada de toleranță și de destindere a relațiilor dintre stat și Biserica Română Unită

În scrisoarea adresată părintelui Anton Buga cu ocazia Sfințelor Paști din 1987, episcopul Alexandru Todea scria: „Fără Vinerea Mare nu este Înviere și Înălțare. Cu ajutorul lui Dumnezeu noi am suportat Vinerea Mare în trupul mistic și de aceea Învierea este o certitudine” (C 12)².

Datorită unor conjuncturi externe și conferințelor internaționale pentru drepturile omului, spre sfârșitul perioadei de dictatură, o aparentă toleranță a factorului politic, mai puțin a ierarhiei ortodoxe, a făcut ca activitatea Bisericii Române Unite (B.R.U.) să ia un deosebit avânt³.

Iată că începând cu anul 1974 s-a observat o destindere a relațiilor autorităților statului cu clerul unit și acest lucru se datorează faptului că în 1973 a avut o scurtă vizită la Vatican din partea guvernanților comuniști în frunte cu Ceaușescu⁴. Această vizită a făcut să crească, din nou, speranța în relegalizarea Bisericii Greco-Catolice (B.G.C.) cu toate acestea, nu s-a admis oficierea publică a Sfintei Liturghii, dar cele ce se săvârșeau prin

¹ Virginia Puie, *Comunitatea greco-catolică din orașul Sângeorz-Băi, județul Bistrița-Năsăud, în perioada comunistă (1948-1989)*, lucrare de licență, Arhiva Facultății de Teologie Greco-Catolică (A.F.T.G.C.) din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca.

² C 12 = Scrisoarea trimisă părintelui Buga de IPS Todea cu ocazia Învierii Domnului, 1987, scrisoare în care își exprimă convingerea că cei care au studiat la Seminarul din Blaj sau la alte seminarii, „toți într-un singur glas, la momentul stabilit de Providență, vor cânta *Aceasta este ziua care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într-însa*”.

³ Alexandru Rațiu, *Biserica furată*, Tipografia Română Flair Press SRL, Oradea, 1993, p. 223.

⁴ *Ibidem*.

locuințe, chiar dacă aveau asistențe de religioși, nu mai erau urmărite de Securitate ca mai înainte¹.

Această destindere a relațiilor dintre Stat și Biserica Română Unită se pot observa și în orașul Sângeorz-Băi unde au început să vină tot mai mulți preoți greco-catolici din diferite localități: Sârbu Eugen și Buzilă Traian de la Feldru, Virgil Florian de la Bistrița, canonicul Cosma Avram de la Năsăud, călugărul bazilian Petru de la Gherla, călugării bazilieni Iustin Sabău, Dăncuș Gavril de la Cluj, Moholea Florin de la Dej, Augustin Partene și Ioan Vranău de la Maieru.

Venirea acestor preoți în localitate este confirmată de multe persoane care au participat la Sfânta Liturghie (G 2, X 2, I 15, O 1, O 2, L 6)² sau de la preoți care au oficiat aceste Liturghii (X 6, G 3, G 1, L 1)³. De exemplu, domnul Ioan Andronesi declară că în Sângeorz-Băi a participat la Sfânta Liturghie „în apartamentul fiicei mele unde a oficiat, pe lângă preotul Sârbu Eugen, și preotul Florian Virgil, Buzilă Traian; în casa preotului Buga Anton, în apartamentul profesorului Scridon Octavian unde a participat preotul Sârbu Eugen” (L 7)⁴.

Dacă în celelalte trei perioade, cuprinse între anii 1948-1973, am vorbit numai despre activitatea celor doi preoți greco-catolici Virgil Andresse și Anton Buga în această localitate, iată că după 1973, dar mai ales după 1979 și-au făcut prezența mai mulți preoți greco-catolici din alte localități, preoți pe care i-am amintit mai sus. Astfel, părintele Augustin Partene din Maieru declara: „După anul 1979 am oficiat Sfânta Liturghie în orașul Sângeorz-Băi la pavilionul „900” (hotel „Hebe”, s.n.) de mai multe ori” (L 1)⁵ și „Am mai

¹ **Silvestru Augustin Prunduș, Clemente Plăianu**, *Catholicism și ortodoxie românească*, Editura Viața Creștină, Cluj-Napoca, 1994, p. 162.

² **G 2** = Elisabeta Andresse – mărturie despre activitatea clandestină a soțului său, preotul Virgil Andresse (Liturghii și spovezi); **X 2** = Idem cu **X 2**; **I 15** = Doamna Elena V. Mateiciuc mărturisește că părinții ei s-au spovedit la preotul Anton Buga și la preotul Ioan Vranău; **O 1** = Ioan Andronesi declară că în 1985 a fost sfințită casa fiicei sale de preotul Virgil Florian; **O 2** = Maria Silvia Andronesi – vezi **O 1**; **L 6** = Maria Livia Andronesi a participat la Sfânta Liturghie greco-catolică în casele mai multor credincioși și în casa sa, care au fost oficiate de Eugen Sârbu, Traian Buzilă, Ioan Pop, Virgil Florian, anton Ciungan. A mai participat la Liturghia romano-catolică la Năsăud, Vatra-Dornei, Rodna, Bacău.

³ **X 6** = Preotul Augustin Partene, preot greco-catolic în comuna Maieru, în declarația sa vorbește despre activitatea clandestină a lui după 1979, când a fost hirotonit, despre Liturghiile celebrate la Sângeorz-Băi, atât de el cât și de alți preoți cum ar fi preotul Florian Virgil, călugării bazilieni Petru, Iustin Sabău, Gavril Dăncuș și alții, despre pelerinajele făcute la Cacica de câțiva credincioși din Sângeorz-Băi și din împrejurimi și despre felul cum „a fost luat în plină stradă la rost” de „maiorul” din Sângeorz-Băi; **G 3** = Preotul Ioan Vranău, în perioada 1979-1989, a făcut Sfânta Liturghie, a spovedit și a administrat Sfânta Cuminecătură la „credincioșii în vârstă, bolnavi și în suferință”; **G 1** = 1978-1989, preotul Florian Virgil a celebrat Sfânta Liturghie, a spovedit și a făcut cateheză la copii; **L 1** = După anul 1979 preotul Augustin Partene a oficiat Sfânta Liturghie în orașul Sângeorz-Băi la pavilionul balnear „900” (hotel „Hebe”, s.n.) și în casa domnului Iepureanu. De asemenea, aici „se făceau mărturisiri-împărtășanii, iar de câteva ori s-au făcut și diafilme.

⁴ **L 7** = În perioada 1948-1989, Ioan Andronesi a participat la Liturghia greco-catolică la Nepos, Feldru și Sângeorz-Băi. La Sângeorz-Băi Liturghia a fost oficiată de proții Virgil Florian, Traian Buzilă, Eugen Sârbu, Anton Buga.

⁵ **L 1** = Vezi nota 5 de la pagina anterioară.

făcut o dată sau de două ori Sfânta Liturghie și în casa domnului Iepurean cu alți preoți” (L 1)¹.

Părintele Buga, simțindu-se slăbit, a cerut unui alt „păstor” mai tânăr să-l ajute să-și „păstorească” turma mai departe. Acest lucru reiese din declarația preotului Ioan Vranău: „am celebrat în mod restrâns (în taină) mai multe Sfinte Liturghii la îndemnul și recomandarea distinsului preot Anton Buga, care era într-o stare avansată de boală și suferință” (G 3)². Tot în Sângeorz-Băi mai venea preotul Florian Virgil de la Bistrița care făcea și dânsul Sfânta Liturghie pentru toți credincioșii din Sângeorz” (L 1)³.

Atunci când preotul Anton Buga era plecat din localitate, la Brașov sau la Reghin la IPS Todea (X 7)⁴, când nu putea să vină niciunul din preoții amintiți mai sus, să officieze Sfânta Liturghie, credincioșii greco-catolici mergeau la biserica romano-catolică de la Rodna sau Năsăud (G 8, L 6)⁵. Mulți dintre ei făceau pelerinaje la Cacica cum aflăm din mai multe declarații. De exemplu, doamna Ana Buia declara: „La îndemnul părintelui Anton Buga și pentru că mănăstirea Nicula nu mai aparținea greco-catolicilor, cu ocazia *Adormirii Maicii Domnului*, am făcut câțiva ani pelerinaje la mănăstirea romano-catolică de la Cacica” (G 8)⁶.

De asemenea, părintele Augustin Partene declara: „ne mai întâlneam cu sângeorzeni la pelerinajele care se făceau în fiecare an la Cacica. Erau mai mulți sângeorzeni, nu-i cunoșteam cu numele, dar în fruntea lor era Ioana Buia și fiica sa Ana (X 6)⁷. Tot ele, Ioana și Ana Buia, împreună cu ruda lor Victoria Buia au făcut pelerinaj și la mănăstirea din Rodna „unde serviciile religioase și mai ales Liturghia se făcea în rit romano-catolic” (S 1)⁸. Aici se întâlneau cu mai mulți credincioși și așteptau „să vină seara, când câte un preot greco-catolic încerca să ne adune așa cum „aduna cloșca puii sub aripi” și „la întuneric, recitam Rozarul, Brâul Maicii Domnului, Calea Crucii, etc. totul era secret, căci știam că biserica noastră era „Biserica Tăcerii” (S 1)⁹. Menționez aici că despre Sfintele Liturghii celebrate clandestin de preotul Virgil Andresse, în casa sa, nu știa niciun localnic. După aproape 40 de ani de comunism ateu, noua generație îl știa doar ca profesor.

¹ *Ibidem.*

² *Ibidem.*

³ *Ibidem.*

⁴ X 7 = Aurel Partene, în mărturia sa, vorbește foarte mult de preotul Anton Buga și familia sa, dar mai ales de activitatea clandestină a părintelui Buga după 1969. de asemenea, ne mărturisește că după 1948 s-au celebrat un timp Sfinte Liturghii în biserică de preotul greco-catolic Virgil Andresse, preot II în localitate, iar în 1955, în casa sa, s-au făcut Sfinte Liturghii de preoții veniți la Băi.

⁵ G 8 = Ana Buia a participat la Sfânta Liturghie la Feldru, Nicula, la bisericile romano-catolice de la Rodna și Năsăud; copiii ei au fost botezați de preotul Vasile Hanțiu; L 6 = A se vedea nota 4 de la pagina anterioară.

⁶ *Ibidem.*

⁷ X 6 = A se vedea nota 5 de la pagina 2.

⁸ S 1 = Ana Buia vorbește aici despre serile de rugăciune în care, în familia sa, se recita rozarul, rugăciuni și cântece. Mergea la Liturghia romano-catolică de la Rodna și Năsăud, unde s-a împrietenit cu alți credincioși greco-catolici din Maieru, Ilva-Mică, Salva, Săsarm, Rebrîșoara.

⁹ *Ibidem.*

La data de 29 ianuarie 1979, Augustin Partene și Ioan Vranău au fost ridicați la treapta preoției de IPS Ioan Dragomir, fost episcop al Maramureșului (G 3)¹. După această dată, alături de preotul Virgil Florian de la Bistrița, care fusese hirotonisit în 1976, aceștia au desfășurat o bogată activitate pastorală în Sângeorz-Băi.

În vara anului 1979 au venit în stațiune, la Sângeorz-Băi, surorile baziliene din Cluj. Astfel, baziliana Valentina Virginia Hădărău (Ordinul Sfântului Vasile cel Mare - OSBM) declara: „am participat la Liturghii greco-catolice celebrate de preotul Augustin Partene din Maieru în orașul Sângeorz-Băi în timpul în care două dintre credincioasele greco-catolice, sora Iustina Iusca și domnișoara avocat Lobonț Ana, se aflau în concediu de odihnă la unul din hotelurile stațiunii balneo-climaterice din Sângeorz-Băi” (L 4)². La fel și sora Irina (OSBM) ne mărturisește că „în anul 1979 am participat la Sfânta Liturghie la unul din hotelurile din Sângeorz-Băi (L 4)³. Am participat împreună cu sora Iustina (OSBM), cu jurista Nuțica și cu sora Valentina (OSBM), Sfânta Liturghie a fost celebrată de părintele Augustin Partene” (L 5)⁴.

Surorile se programau să vină în stațiune vara, în aceeași lună (X 6)⁵, iar părintele Partene era chemat, așa cum mărturisește dânsul, „să le fac Sfânta Liturghie, să le fac spovezi, împărtășanii” (X 6)⁶. „La Sfânta Liturghie răspundeau ele care știau Sfânta Liturghie și răspundeau frumos și în cor” (X 6)⁷.

„Într-un salon din stațiune, mai mare, acolo ne strângeam cu toții, acolo întindeam masa, acolo făceam Sfânta Liturghie” (X 6)⁸, iar „după ce făceam Sfânta Liturghie în stațiune, făceam și diapozitive din viața lui Iisus, Biblie, din Vechiul Testament, din Noul Testament și le era drag să vadă așa ceva în acea vreme și noi luam măsurile să nu fim depistați” (X 6)⁹. Și totuși, într-o zi părintele Augustin Partene, ieșind din pavilionul unde a oficiat Sfânta Liturghie, a văzut „doi securiști pe banca de la intrare, în fața ușii” care l-au invitat să ocupe loc „între dâșii” (X 6)¹⁰. Părintele Partene avea în sacoșa sa „tot ce era necesar la oficierea Sfintei Liturghii: Liturghier, Sfânta Scriptură, aveam aparatele de diapozitive, diapozitive mai multe seturi” și declara următoarele: „M-am gândit că sigur au observat ceva sau cineva le-o fi spus că sunt pe acolo, dar după multă poveste am

¹ G 3 = A se vedea nota 5 de la pagina 2.

² L 4 = 1979, sora Valentina Virginia Hădărău a participat la Sfânta Liturghie „la unul din hotelurile stațiunii balneo-climaterice din Sângeorz-Băi”

³ *Ibidem.*

⁴ L 5 = 1979, sora Irina (OSBM) a participat la Sfânta Liturghie „la unul din hotelurile din Sângeorz-Băi” oficiată de părintele Augustin Partene.

⁵ X 6 = A se vedea nota 1 de la pagina anterioară

⁶ *Ibidem.*

⁷ *Ibidem.*

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ *Ibidem.*

observat că nu știu și nu caută să mă întrebe ceva mai amănunțit, după care i-am părăsit” (X 6)¹.

Tot în această perioadă s-au făcut Liturghii în poienița „din pădurea de lângă stațiune” (L 25)², așa cum reiese din declarația domnului Gavrilă Rus din Dej: „de altă dată sau în alt an, la Sângeorz-Băi, tot așa în loc restrâns, în poeniță, în pădure cu aer curat, aproape de falnicii brazi și ciripitul păsărelelor, simțind pe deplin trăirea Sfintei Liturghii” (L 24)³. Acest lucru îl declară și domnul Gavrilă Buculei: „în vara anului 1989, preotul Izidor Moholea a propus să se facă o excursie la Sângeorz-Băi. La această propunere au răspuns un grup de aproximativ 35 de persoane, familii cu copii, tineri. Călătoria s-a făcut cu trenul, în tren am cântat cântece religioase, ne-am rugat rugăciunea Sfântului Rozariu” (L 25)⁴. „În cadrul Sfintei Liturghii majoritatea grupului s-a împărtășit” (L 25)⁵.

S-au făcut Liturghii de preoți greco-catolici în casele următoarelor familii:

- familia preotului Anton Buga;
- familia Buia Ioan;
- familia preotului Andresse Virgil;
- familia Iepurean Emil;
- familia Mateiciuc;
- familia Pop Eleonora;
- familia Buia Lucia;
- familia Scridon Octavian;
- familia Andronesi Livia;
- în camere ale hotelurilor din localitate.

Deși perioada 1973-1989 este o perioadă de toleranță din partea Statului față de Biserica Română Unită, autoritățile civile, Securitatea și Miliția, au fost foarte vigilente și au continuat să-i urmărească, mai ales pe preoți. De exemplu, preotul Augustin Partene a fost oprit în plină stradă, luat la rost, „ce caut eu la Sângeorz și că eu fac propagandă greco-catolică și că nu știu că greco-catolicii nu ai există” (X 6)⁶. „Mi s-a spus apoi că el știe tot; și mai mult mi s-a spus că în casa mea se fac Sfinte Liturghii și pot eu să spun că nu e adevărat, nu puteam să spun acest lucru pentru că ne descopeream noi acțiunea noastră” (X 6)⁷.

¹ *Ibidem.*

² **L 25** = Gavrilă Buculei din Dej a participat alături de un grup de aproximativ 35 de persoane la sfânta Liturghie săvârșită de părintele Izidor Moholea în „poienița din pădurea de lângă stațiunea Sângeorz-Băi”.

³ **L 24** = Gavrilă Rus din Dej a declarat că a participat clandestin la Sfânta Liturghie în poienița din Sângeorz-Băi. Liturghiile au fost săvârșite de preotul greco-catolic Izidor Moholea din Dej.

⁴ *Idem* nota 8.

⁵ *Ibidem.*

⁶ **X 6** = A se vedea nota 1 de la pagina 4.

⁷ *Ibidem.*

La fel și părintele Buga ne mărturisește: „Cât puteam mă țineam departe, văzându-mi de munca câmpului. Cu toate acestea, Securitatea nu mă lăsa deloc în pace. În continuare eram umilit și amenințat”

„Această stare de presiune psihică era îndeaproape resimțită prin persuasiunea cu care șeful postului de miliție din localitate și preotul ortodox, care își ocupase biserica, o întrețineau continuu asupra mediului în care trăia părintele Buga” (T 1)¹. Cu toate aceste presiuni, preotul Buga declara: „Nu-mi era frică și mă gândeam, ce-i drept, că am suferit, dar puțin în comparație cu Cel ce s-a răstignit pentru noi” (B)².

Deși i-au fost luate multe din scrisorile personale, au rămas totuși câteva scrisori de încurajare primite între anii 1984-1989. Aceste scrisori au fost primite de preotul greco-catolic Jarda Nicolae, acum preot-paroh în Sângeorz-Băi. „După ce am ajuns ca paroh în Sângeorz-Băi, am primit la parohie de la fiica Jipa Sultana, o parte din corespondența părintelui Buga. Ținea legătura cu superiorii bisericii: IPS Alexandru Todea, preotul Tertulian Langa, preotul Prunduș Augustin. Aceștia îl încurajau și, adesea, îl vizitau la domiciliu” (T 3)³. În una din scrisorile sale, PS Todea îl întreba: „Cine va da libertate Bisericii Unite? (C 12)⁴ și se roagă alături de biserică: „Întărește pașii noștri” (C 7)⁵ căci „Procesiunea fiind lungă, ne simțim obosiți... Să nu ne îngrozim pe drumul lung și anevoios pe care-l străbatem din 1948 înapoi. Să nu ne fie jenă că neavând situație juridică, nu suntem luați în seamă...” (C 7)⁶. „Să-i mulțumim lui Iisus că ne-a făcut vrednici să ne arătăm fidelitatea față de reprezentantul Său, Capul Bisericii, cheazășie sigură spre atingerea destinului veșnic... Iar dacă va trebui să părăsim procesiunea inaugurată în 1948, vom intra într-o altă procesiune în care înaintașii noștri îl urmează pe Miel și pe Împărăteasa maică, răsplata fiind veșnică” (C 10)⁷.

Dacă despre perioadele anterioare am mai multe documente cu privire la botezuri, căsătorii, sfințiri de case etc., despre această perioadă, deși am numit-o „de toleranță și destindere”, aproape toți cei care mi-au dat mărturie, mi-au vorbit numai de Sfinte Liturghii, spovezi și pelerinaje pe care le-au făcut la bisericile romano-catolice. De exemplu, despre botez, am o singură mărturie, a doamnei Elisabeta Andresse, care mi-a mărturisit că soțul

¹ T 1 = Preotul Tertulian Langa, în declarația sa, vorbește despre părintele Buga „ca fiind un element de fidelitate și de speranță pentru biserica noastră”.

² B = *Mărturie și apel*. Preotul Anton Buga, 1 noiembrie 1990, Sângeorz-Băi.

³ T 3 = Preotul Nicolae Jarda e cel care a primit de la fiica părintelui Buga o parte din corespondența tatălui ei (care a mai rămas). Aceste scrisori le-am anexat în lucrare și le-am notat cu C.

⁴ C 12 = Scrisoarea trimisă părintelui Buga de IPS Todea cu ocazia Învierii Domnului 1987.

⁵ C 7 = IPS Todea, în scrisoarea sa către părintele Buga, își exprima dorința ca anul 1987 să fie cu „surprize plăcute”.

⁶ *Ibidem*.

⁷ C 10 = O lungă scrisoare pastorală din partea IPS Todea și adresată părintelui Buga de Crăciun, 1987, în care cere lui Isus să reîmprospăteze „energiile necesare pentru a putea face față acestui nou capitol din viața Bisericii Unite.

ei, preotul Virgil Andresse, a botezat „în timpul revoluției din 1989 pe Iepureanu Cătălin” (H 7)¹.

În 1986, în Sângeorz-Băi, a murit doamna Andronesi Aurelia, sora părintelui Eugen Sârbu, care se afla atunci la Blaj. Doamna Andronesi Livia, fiica decedatei, a declarat: „Înmormântarea mamei mele Andronesi Aurelia s-a făcut în anul 1986, la Blaj, deoarece dorința ei a fost să fie înmormântată de preoți catolici și la Sângeorz-Băi nu era posibil așa ceva” (N 1)². A fost înmormântată la Blaj, unde era și părintele Sârbu, de preoții romano-catolici.

După cum s-a putut observa, aici în localitate nu s-au făcut pregătiri pentru prima împărtășanie cu copiii, nu s-au înființat comunități de călugări sau călugărițe, ci toate activitățile religioase ale creștinilor din Sângeorz-Băi s-au desfășurat izolat, în case, Liturghii, spovezi și alte rugăciuni desfășurate în bisericile de la Rodna, Năsăud și din Moldova.

Toți preoții greco-catolici care au venit aici, au stat puțin; ei au avut o activitate mult mai bogată în localitățile din jur: Feldru, Ilva-Mică, Maieru etc., mai ales în acele comunități de oameni simpli care sunt și au fost dintotdeauna mai hotărâți și mult mai curajoși.

Deși au trecut peste 40 de ani de când credința noastră era „pusă la încercare” (C 15)³, episcopii și preoții noștri nu și-au pierdut speranța pentru că așa cum spunea părintele Prunduș: „Biserica noastră este vie și va ajunge din nou la libertatea deplină pe arena vieții publice naționale și internaționale, dar numai atunci când temelie ei va fi puternică și coroana ei va fi gata. Până atunci, să ne rugăm și să ne jertfim în continuare” (C 11)⁴.

Așa cum spunea și doamna Elena V. Mateciuc: „preoții trecutului au fost preoți de elită” (X 3)⁵, care s-au jertfit pentru biserică, ei și familiile lor, pentru a-i face o temelie puternică și a o încorona. Valea Someșului s-a mândrit întotdeauna cu astfel „de oameni minunați greco-catolici care au ținut vie flacăra credinței în județul Bistrița-Năsăud” (X 3)⁶.

¹ H 7 = Mărturia doamnei Elisabeta Andresse.

² N 1 = În 1986 a fost înmormântată Aurelia Andronesi din Sângeorz-Băi, la Blaj, de preoți romano-catolici.

³ C 15 = IPS Todea trimite părintelui Buga „Rugăciunea de consfințire a întregii BRU la Inima Neprihănită a Maicii Domnului” și își exprimă dorința sa, ca la 31 mai 1988, când se va face „Consfințirea Provinciei Noastre Mitropolitane la Inima Neprihănită a Maicii Domnului”, fiecare preot, după Sfânta Liturghie, „să recite” această rugăciune.

⁴ C 11 = La începutul anului 1987 părintele Prunduș trimite o scrisoare părintelui Buga în care amintește îndemnul Papei Paul al II-lea: „Catolicii din România să trăiască credința catolică..., iar catolicii uniți să fie cu adevărat uniți între ei”.

⁵ X 3 = Elena Virginia Mateciuc, fiica părintelui Vasile Rusu, preot ce a semnat trecerea la ortodoxie. Aceasta vorbește despre tatăl său și Liturghia greco-catolică pe care o făcea în casa sa alături de alți preoți greco-catolici, de rugăciuni și serile de meditații pe care dânsa le petrecea alături de părinții și mătușa sa. De asemenea, vorbește despre corespondența tatălui ei cu Antonio Cerne de la Fatima.

⁶ *Ibidem.*

Concluzii

„Cine nu intră pe staulul oilor, ci sare pe altundeva, acela este un hoț și un tâlhar. Cel ce intră pe poarta aceea este păstorul oilor. Acestuia paznicul îi deschide și oile ascultă glasul lui” (Ioan 10, 1-4). În decembrie 1948, în staulul oilor noastre nu s-a intrat pe poartă „deoarece păstorul adevărat nu s-a lăsat ispitit și nu a acceptat târguiala; iar paznicul nu i-a deschis poarta, suportând mai degrabă martiriul, cu toate supliciile lui”¹.

Au trecut de atunci peste 45 de ani, dar turma nu s-a risipit, pentru ca exemplul jertfei clerului și credincioșilor greco-catolici aruncați cu sălbăticie în închisorile comuniste, i-a întărit credința și unitatea, luminându-i drumul însângerat prin catacombele evului nostru².

În orașul Sângeorz-Băi au fost oameni care au mers în perioada regimului comunist la biserica romano-catolică din Rodna sau Năsăud, iar astăzi aceștia vin la biserica greco-catolică. Precum sunt și oameni care până în 1948 au fost greco-catolici, iar după, ortodocși; unii dintre ei au revenit la biserica greco-catolică, iar alții au încercat să nege însuși faptul că două din cele trei biserici ortodoxe de acum au fost și sunt greco-catolici. Vreau să menționez aici, că lângă bisericuța „de peste Someș”, cum spun oamenii locului, s-a construit o nouă biserică ortodoxă, deci, ortodocșii au acuma două biserici care le aparțin de drept.

Asupra acestor 46 de ani de teroare comunistă am încercat să mă opresc în această lucrare și, în special, am vrut să scot în evidență unele aspecte ale rezistenței BRU în orașul Sângeorz-Băi. Astfel, pentru început, am prezentat cum a fost organizată trecerea la ortodoxie, care au fost organizatorii, reacția pe care au avut-o credincioșii și preoții greco-catolici și mijloacele folosite pentru aderarea la ortodoxie în orașul Sângeorz-Băi.

Am văzut în paginile anterioare că organizatorii trecerii la ortodoxie, în Sângeorz-Băi, au fost funcționarii primăriei care, prin șantaj, amenințări și presiuni, au încercat să convingă populația să semneze trecerea la ortodoxie. Văzând că oamenii nu cedează, i-au trecut „din oficiu”. Aceasta a fost începutul calvarului, atât pentru preoți, cât și pentru credincioși de aici care n-au cedat.

Din stadiul actual al cercetărilor, pot să spun că pentru trecerea la ortodoxie au conlucrat trei factori, și anume: PCR, Securitatea și BOR. Se consideră că primii doi factori au fost înlăturați de revoluția din 1989, dar cel de-al treilea, BOR a fost lăsată să-și repare singură greșeala, pentru că așa cum spune și Alexandru Vlahuță „jertfele eroilor și martirilor sunt florile ce se aruncă în calea dreptății”³.

Regimul acesta de teroare a slăbit rezistența morală și nervoasă a cetățenilor: „Ostenit-am într-un suspinul meu. În toate nopțile îmi spăl patul și ud așternutul cu lacrimi.

¹ **Petru Rebreanu**, *Lumină din lumină*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2001, p. 260.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*, p. 198.

CONCLUZII

Am îmbătrânit înconjurat de dușmani” (Ps. 6, 7-8). Putem vedea în această perioadă 1948-1989, pe de o parte, rezistența eroică a episcopilor și preoților greco-catolici care s-au supus persecuțiilor suferind martiriul; iar pe de altă parte slăbiciunea unor preoți și adeziunea lor la așa-zisa unificare a Bisericilor. Totuși, în conștiința lor și aceștia, au rămas greco-catolici și își îndemneau familia să se roage pentru ei, așa cum aflăm din declarația Elenei Rus: „Rugați-vă lui Dumnezeu ca să putem fi iertați” (X 3)¹.

În ceea ce am prezentat în paginile anterioare se poate observa că în ultima perioadă, 1973-1989, au venit preoți greco-catolici din alte localități și-au desfășurat clandestin o bogată activitate pastorală oficiind Sfânta Liturghie, spovedind și împărtășind.

Până în 1973, însă, un rol important l-au avut preoții Buga Anton și Andresse Virgil, care în 1948 erau preoți-parohi în localitate. Ei n-au cedat ci și-au continuat activitatea clandestin. Preotul Virgil Andresse e cel care a desfășurat o bogată activitate pastorală: Liturghie, spovezi, botezuri, căsătorii, înmormântări, etc., până la sfârșitul anului 1949, când, venind preotul ortodox Truță în localitate, a fost nevoit să se retragă în învățământ. Cu toate acestea, el a continuat să officieze Liturghia clandestin, dar singur sau în sânul familiei.

Preotul Anton Buga, în 1948, forțat de împrejurări, a fost nevoit să plece din localitate, revenind numai după 1962. Din acest an, deși era urmărit de securiști, și-au reînceput activitatea pastorală în casa sa, într-o cămăruță la mansardă, unde și-a improvizat un mic altar ce există și astăzi.

După cum se poate observa, anii 1949-1962, sunt anii cei mai grei pentru credincioșii greco-catolici din Sângeorz-Băi, care n-au mai „vizitat” Biserica Ortodoxă, începând cu anul 1948. Spre deosebire de alte localități, cum ar fi Năsăud, Rebrîșoara, Feldru, Maieru, etc., unde s-au oficiat tot timpul Liturghia clandestin, aici la Sângeorz-Băi, din câte știu eu, s-a oficiat foarte puțin Liturghia, și aceasta datorită faptului că venea foarte multă lume în stațiune și erau urmăriți, mai ales că era perioada de condamnări și prigoane. Din această cauză, credincioșii de aici au fost nevoiți să meargă în alte localități, atât la Liturghia greco-catolică, cât și romano-catolică, unde se spovedeau și împărtășeau de câte ori era nevoie.

Biserica Română Unită prigonită prin episcopi, preoți și credincioși, a trăit ca și în primele veacuri ale creștinismului, zile chinuitoare, încărcate de suferință. Înaltul lor exemplu se va cuibări în sufletele noilor generații așa cum spune marele poet Radu Gyr: „Din luptele și înfrângerile noastre/ Așternem trepte noilor destine/ O scară de mărgean peste dezastre/ Să urce pașii lumii care vine./ Din fiecare rană ce ne doare,/ Din orice răstignire mai adâncă,/ Am pus armuri pe piepturi viitoare/ Și spade-am pus în mâini ce nu sunt încă!”²

¹ X 3 = A se vedea nota 3 de la pagina 8.

² **Petru Rebreanu**, *Lumină din lumină*, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2001, p. 250.

DESTINE ÎMPLINITE



IOANA NICOLAIE

Ioana Nicolaie:

Sunt doar un om, aici, în secolul douăzeci și unu...

Bio-bibliografie

S-a născut în 1974 în Sângeorz-Băi. Învățătoarea ei din primii ani de școală a fost doamna Zăgrean. Din liceu, și-l amintește foarte bine pe profesorul de română, Doru Pruteanu. Încă de pe-atunci a fost remarcată la mai multe concursuri literare pentru copii. Și-a continuat studiile la Năsăud și a urmat cursurile Facultății de Litere din București. După absolvire, s-a înscris la Masteratul de literatură contemporană din aceeași Universitate. A frecventat vreme de șapte ani prestigiosul Cenaclu Litere și a debutat în 1998 în volumul colectiv *Ferestre 98*. A lucrat în presă și în edituri (inclusiv Humanitas), scriind, în paralel, literatură. Volumele care au consacrat-o sunt *Nordul și Credința*, două cărți de rememorare a copilăriei, a familiei și a locurilor în care a crescut. A publicat apoi romane (*O pasăre pe sârmă și Cerul din burtă*), ambele în curs de traducere în suedeză, respectiv bulgară. *Nordul* a apărut cu titlul *Der Norden* în traducere germană. Ultimul titlu publicat este *Arik și mercenarii*, o carte pentru copii care vine în continuarea volumului *Aventurile lui Arik* care a impus-o ca autoare pentru cei mici. A participat constant la Festivaluri Internaționale de Literatură, a susținut lecturi și conferințe la Târguri de carte (Leipzig, Roma, Frankfurt, Torino, Viena, Berlin, New York, Stokholm etc.). În prezent predă cursuri de Limba română și scriere creatoare în două școli private din București.

Soțul Ioanei Nicolaie – și tatăl fiului său, Gabriel - este scriitorul Mircea Cărtărescu. În fiecare vară își petrec cel puțin o săptămână la Sângeorz-Băi. Visul ei e să-și construiască o casă în livada părinților, fiindcă e un loc în care timpul nu curge. De la tatăl ei, Ion Nicolaie, a moștenit curiozitatea, firea visătoare, dar și nerăbdarea. De la mama, Ana Nicolaie, are blândețea și-un fel anume de a vedea lumea. Despre frați a scris deseori și știe că o va mai face.



Autoportretul pe care și-l face pe site-ul editurii Polirom este: „Am un ochi albastru și unul căprui. Sînt al patrulea din cei doisprezece copii ai mamei. La zece ani îmi doream să ajung cosmonaut. La treizeci și patru știu că partea de sus a cerului nu-i pentru oameni. Îmi spun uneori că istoria-i praful din care nimeni nu construiește nimic. Ca să-mi amintesc miile de ani în care am aflat prea puțin despre noi. Merg mai departe, în labirint, și prin zid îmi țin copilul de mîină. Nu-i pot dărui clipa uriașă care să ne țină pe toți la un loc.”

Criticii vorbind despre cărțile autoarei

Despre al doilea volum al ei s-a spus: „**Nordul**, cartea din 2002 a Ioanei Nicolaie, este, probabil, cel mai bun volum de poezie al anului trecut. Un fel de istorie personală, în care frații și surorile (unsprezece), părinții, școala, hainele, diverse imagini reținute din locurile de joacă sau pur și simplu de pe stradă se încheagă din versuri izbitoare de la prima lectură prin contrastul dintre tăietura precisă și crudă a observației și delicatețea intensă, aproape sufocantă a unor imagini sau trăiri.” Cristina Ionică, în *Observator cultural*.

Despre *Credința*, Andrei Bodiș a scris: “Nu cred că există în poezia românească o privire mai aspră asupra copilăriei decît în cărțile Ioanei Nicolaie. **Jurnal:1986** debutează cu o sentință crudă: „Eu știu că nu mă pot mîndri cu nimic”, semn al unei dimineți existențiale trăite sub semnul durității. Copilăria Ioanei Nicolaie nu are nimic magic, dar, spre marele merit al poetei, nu are nici nimic tezigist(...) **Credința** nu e deloc o carte

comodă. E o carte sobră de un subtil rafinament, ale cărei legături subterane dezvăluie o sensibilitate atipică pentru timpurile noastre, de o originalitate frapantă.”

Despre primul ei roman, Paul Cernat a scris: „*Cerul din burtă* este însă un volum care „nu încapă” în rând. Nu știu să mai existe o carte de acest tip - la un astfel de nivel poetic - în literatura română.”

Fața din interviuri

Într-un interviu din 2005, din revista *Tabu*, i s-a pus întrebarea: *Ai avut o familie numeroasă cu mulți frați (câți?) și o mamă despre care vorbești tulburător de frumos în versurile tale. Povestește-mi despre copilăria ta de la Sângeorz-Băi. Cum se vedea lumea prin ochii fetei blonde, Ioana? Cum se vede lumea prin ochii tăi de azi?*

Iată răspunsul: „Mi-e greu să răspund la această întrebare, nu numai din cauza emoției memorării, ci, mai ales pentru că aproape tot ce-am scris pînă acum încearcă să recupereze ceva din mitologia și strălucirea acelu început de biografie personală. Da, vin dintr-un oraș mic din nordul țării, dintr-o stațiune balneo-climaterică transplantată într-un loc arhaic, dintr-o lume care mi-a fost dată și ca s-o port cu mine ca pe un fel de bijuterie pe care nu vrei s-o arăți nimănui, dar despre care vorbești tot timpul. M-am născut într-o familie cu ceva faulknerian în istoria ei, un bunic al meu a fost pastor neo-protestant, iar fiul lui - și tatăl meu-, cel puțin în tinerețe, era măcinat de tot felul de dileme moral-religioase. Una dintre urmări sunt cei unsprezece frați ai mei. Alte urmări țin de un anume fel de educație, puțin mai austeră și mai inflexibilă, de asumarea prematură a tot felul de responsabilități - de pildă, am învățat să gătesc la doisprezece ani, cînd mama a stat pentru o perioadă mai lungă în spital, iar în grija fetei care eram au rămas cîțiva dintre frații mei mai mici - , de frustrări de tot felul și, în adolescență, de un inevitabil sentiment de revoltă. Mi-am dorit foarte mult să pot evada din acel loc și asta s-a întîmplat cînd am venit să studiez în București. În acel moment, la optsprezece ani, mi s-a rupt fără să-mi dau seama viața. Și crevasa inițială a tot crescut cu timpul. Cînd am început să scriu cărți adevărate, am văzut că aproape fără voie ele se impregnează de trecutul meu, de copilăria mea plină de mituri și de fantasme, de văile și munții Rodnei, de familia mea - vastă și inexplicabilă făptură, mereu în schimbare, mereu cu alte înfățișări. Și, foarte ciudat, deși tot timpul mi s-a părut că tata e cel care trebuie decriptat și transpus în cuvinte, am început să dezvolt în fiecare carte a mea un fel de portret cu mereu alte nuanțe al mamei mele. În „Nordul”, ca și în „Credința”, pilonul central, cel care mă electrocutează și acum emoțional, este, fără îndoială, Mama, Mama cu literă mare, Mama arhetipală. În ultima mea carte, „Cerul din burtă”, o carte mai specială pentru că-i un roman despre cum este să fii însărcinată în România de azi, figura din fundal este tot mama. Mama care a născut și a crescut atîția copii, cea care are ceva de zeitățe indiană în ea, cea care a suferit enorm, dar s-a plîns

rareori de asta, mama mea de departe, cu care vorbesc la telefon și pe care o văd foarte rar. Mama care cu adevărat a fost „cea mai bună și mai frumoasă femeie din lume”, cum am scris despre ea în alt loc.

La întrebarea din același interviu: *Ești femeie, scriitoare, mamă și soție. Care este ordinea în care abordezi aceste ipostaze ale feminității? Care dintre ele e cea mai importantă pentru tine și de ce?*

Ioana Nicolaie răspunde: „După ce-am publicat prima carte, m-aș fi putut numi și *scriitoare*. Dar, de fiecare dată când eram întrebată cu ce mă ocup, mi se punea un nod în gât. Răspundeam că sunt jurnalistă sau profesoară, sau redactor – îmi selectam una din slujbele pe care oricum le avusesem. Abia în străinătate am început să spun cu o jumătate de gură că sînt „writer”. Când un cuvînt nu-ți e familiar, îți e mult mai ușor să-l rostești. *Soție* am ajuns că așa s-a întîmplat. Și încă nu orice fel de *soție*, ci soția unuia dintre cei mai cunoscuți scriitori români ai momentului. Tot ce-am putut face în legătură cu asta a fost să-mi păstrez numele meu destul de comun și în nici un caz celebru. Mi s-a părut, și încă mai cred, că așa e cîstit. Băiețelului meu – și spun asta ca să subliniez că îmi place să fiu *mamă* – i-am păstrat brățărica de la naștere pe care scria Nicolaie. Sunt mîndră că măcar o zi a purtat acest nume, deși nici Cărtărescu, cum a devenit după aceea, nu-i de ici-colo.”



Într-un interviu din 2006, în revista *Monden*, Ioana Nicolaie a fost întrebată: *Ce v-a determinat să vă alegeți ca partener de viață un scriitor?*

Iată răspunsul: „Aici nu-i vorba de opțiune, ci mai degrabă de hazard... Întâmplarea a făcut să nu-mi fac studiile la Cluj – unde mi-ar fi fost mult mai la îndemână, doar la două ore de orașul în care m-am născut – și tot întâmplarea a făcut să ajung la Litere, și nu la Filosofie. Dacă n-aș fi fost o împătimită de literatură, n-aș fi încercat încă din primele săptămâni de studenție să găsesc cenacluri literare sau grupuri de scriitori tineri, n-aș fi defrișat hățșurile unei lumi perfect străine mie, n-aș fi continuat să mîzgălesc poeziile mele, poveștile mele, în caiete cu linii, sau pe foi albe, nesfîrșit de goale. Și, mai ales, nu l-aș fi văzut pe Mircea, într-o toamnă veche, mergînd prin săptămâni paralel cu mine și fără vreo aură de scriitor. Fiindcă pe oameni îi adună altceva decît se vede pe hîrtia poroasă de ziar sau pe sticla televizorului. Cînd mergi acasă și închizi ușa îndărăt, rămâi singur, fără fard, fără mistificare. Contează mult să ai alături un prieten bun, care să admire și să iubească tocmai această singurătate a ta.”



O altă întrebare din acel interviu a fost: *E o coincidență faptul că aveți aceeași pasiune și profesie ca soțul dumneavoastră?*

Cu „pasiunile” am descoperit că ne potrivim rezonabil, ne plac unele mâncăruri și nu altele, unele filme și mai puțin altele, unii oameni - mai mult asemănători nouă, decât diferiți – unele orașe din lumea largă și unele cărți. Scrisul este mai mult de-atâta, pentru că ne dă un sens, pentru că e așa cum ți-ai lua medicamentul când ai o nevralgie, pentru că fără el ne panicăm și devenim suferinzi. Încă de la opt, nouă ani, într-un orașel de departe, într-un loc straniu și cumva dezolant de frumos, în casa părinților mei, am început să scriu primele poezii. Nu m-a încurajat nimeni, eram pe un teren mișcător, mă fascinau cărțile, memoram

zeci de strofe pe de rost. În clasa a patra, am scris vreo treizeci de pagini dintr-un roman – era numai cu dialoguri, fiindcă, la vârsta aceea, detestam descrierile! – și-am știut încă de pe atunci că asta voi face mai departe. Când începusem eu să-mi întrezăresc astfel viitorul, Mircea era deja poetul cel mai promițător al generației lui. Trăia într-un cartier de blocuri, dintr-un București alb-negru, pe care-l surprindeam uneori în cele două ore de emisiune de la televizor. Nu credeam – era peste închipuire! – că aș putea ajunge vreodată în acel oraș, că aș putea trăi acolo, că aș putea avea o viață acolo. Și-acum, că totul s-a așezat atît de impozabil, s-ar putea crede că tinerețea mea e presărată cu nenumărate coincidențe! Cât despre profesii, el e profesor universitar, iar eu jurnalist sau redactor în edituri. Nu ne recomandăm niciodată drept „scriitori”. Probabil că i-am înverșuna și mai abitur pe funcționarii publici sau pe polițiștii de la circulație.” a răspuns autoarea.

Într-un interviu din *Transilvania Express*, Ioana Nicolaie povestește cum a început să scrie pentru copii. „Cînd l-am descoperit pe Arik, băiețelul meu, Gabriel, avea doar doi ani și era foarte solicitant. Întreaga lume se învîrtea în jurul lui, iar el era punctul luminos din ea. Diminețile se terminau înainte să înceapă, prînzul se învecina cu cina, iar nopțile erau întrerupte de cîteva ori de plînsul lui. Așa am început să mă gândesc la Ținutul Mititel, la Nasuri Carne și Zum, la Prințesa Florii de Cireș și nemiloasele Viespi de Fum. Am scris cartea în versuri, pentru că ritmul și rima sînt în sine un joc. Dar și pentru că în volumele mele pentru oameni mari, n-am putut folosi resursele poeziei tradiționale. „Aventurile lui Arik” e cea mai gratuită și, prin asta, cea mai relaxată carte a mea. Am scris fiecare strofă cu bucurie, am fost atentă ca povestea să fie clară, mi-am dorit să-l placă pe Arik și preșcolarii, dar și copiii mai mari. M-am străduit să am umor și grație. Sper că am reușit”.

Într-un interviu din 2012 este întrebată: *Ce mă frapează cel mai mult la personajele dumneavoastră este sensibilitatea neîncrâncenată, lipsită de răzbunare, care acceptă împăcată căile vieții. În ce măsură sunt ele autentice într-o societate din ce în ce mai agresivă cum este cea în care trăim?*

Răspunsul autoarei: „Doar o mică parte a personajelor mele sunt așa cum spuneți dvs. O carte este, până la urmă, oricât de tare am restructura prin violență realitatea, tot *mimesis*, vorba lui Erich Auerbach. Dacă în ea nu există o schemă care să se plieze pe experiențele noastre, e foarte greu să o recunoaștem ca produs literar viabil – poate de aceea multe texte strălucitoare suprarealiste, ca să dau doar un exemplu, sunt încă pe pedestalul lor, însă într-un muzeu în care nu intră decît rafinații. Scrisul este pentru mine, oricât de simplist ar părea, transmitere de informație. Nu monologhez, pentru că vreau să dialoghez, vreau să le spun și altora ce văd de pe cărarea care mă duce prin lume, chiar dacă unii îmi aud vocea ca pe un strigăt, iar alții, cei mai mulți de fapt, n-o percep nici măcar ca pe o șoaptă. „Sunt doar un om, aici, în secolul douăzeci și unu, între începutul și sfîrșitul vieții; iată ce înțeleg eu din asta...” ar putea fi fraza introductivă a fiecărui volum, de versuri sau de proză, pe care l-am scris. Că am un trup de femeie, că timpul hîrtiei – și

al literei scrise – e mai șifonat ca oricând, că ne specializăm în cultivarea unor creiere care nu mai au răbdare, că lumea românească este cronic misogină și încă multe altele îmi influențează, fără îndoială, literatura. Dar, totuși, nu mi-o modifică substanțial. Fiindcă sunt un simplu om, cum am spus, un om prea puțin interesat de ideologie, care însă se ascultă și se aude, luptându-se din răspuțeri să-și trimită mesajele.”

Despre „Ulița copilăriei” scrie într-un material din Dilemateca: ” Ulița pleca de pe treptele casei, ca să ducă oriunde. La școală, la bunici, la spital, la liceu sau într-un oraș foarte mare. Puteam să nu-i mai văd anotimpurile, dar încă să mă aflu pe ea. Departe, în urmă, întrezăresc încă derdelușul pe care, laolaltă cu o liotă de copii, am plecat. Deși ulița mea a ajuns bulevarde, autostrăzi, trotuare în Heidelberg, București sau la Roma. Deși n-o să mă pot întoarce niciodată pe ea. Nu mai sînt plopul din gard, nici poarta, iar casa-i schimbată. Pe uliță se merge acum cu mașina.”

Într-un interviu recent din revista *The One* este întrebată despre copilăria lui Gabriel prin comparație cu copilăria ei la Sângeorz-Băi.



Iată ce răspunde: „Dacă s-ar putea compara cumva deșertul de pe planeta Marte cu jungla amazoniană, atunci aș găsi și eu câteva puncte comune felului în care am crescut eu și felului în care trăiește băiatul meu. Am fost al patrulea dintr-un șir de doisprezece frați, mi-am început școala când dispăreau eugeniile și, în genere, mai toate alimentele (mâncarea era raționalizată în anii 80), am învățat limbi străine abia din gimnaziu fiind convinsă că nu voi vorbi niciodată cu nativi, mi-am făcut abonamente la toate bibliotecile din micul meu oraș și-am câștigat încă de la unsprezece ani primii mei bani (într-o vacanță de primăvară, lucrând într-o livadă uriașă la adunat crengile după ce merii erau curățați). Gabriel, copilul meu, a avut doar adulți și pisici în preajmă (sora sa mai mare nu mai locuia

cu noi la venirea lui pe lume), și-a început grădinița și școala în Germania unde tatăl lui a fost profesor invitat al unei universități, învață în germană și se descurcă bine și cu engleza, iar computerul este unealta perfectă pentru el. Ce are azi în comun cu mine sunt mărimea de la pantofi și faptul că mai citim serile împreună.”

Despre vacanțe, iată ce spune: „La începutul verii plecăm la Sângeorz, un orașel din Munții Rodnei, în grădina cu zeci de meri a părinților mei. Acolo simțim timpul, iar liniștea e fluidă. Gabriel se urcă în nucii cei mari, în podul casei sau stă de vorbă cu bunica. Știe, fără să-i spună nimeni, că acela e locul cel mai frumos de pe lume.”

Autorii

CRĂCIUN, ICU, născut în 3 decembrie 1951, Maieru. Prozator, publicist. Facultatea de Litere a UBB. Debut: în „Ecoul” cu schița „Eu director, el director” (1972). Profesor de limba engleză la Grupul Școlar „Liviu Rebreanu” din comuna Maieru, redactor șef al publicației „Cuibul visurilor” și vicepreședinte al Societății Scriitorilor din județul Bistrița–Năsăud. Membru al cenaclului Saeculum din Beclean. Volume: *În căutarea Graalului* (publicistică literară, 2003); *Întoarcerea la clasici* (publicistică literară, 2003); *În spatele călărețului* (roman, 2005); *Pești și parașute* (roman, 2008); *Izbăvirea prin cultură* (publicistică literară, 2008); *Scrieri incommode* (publicistică literară, 2008); *Mitingul* (proză scurtă, 2009); *Gânduri pentru prieteni* (reflecții și reflexii, 2009); *Povestiri cu personaje dubioase* (proză scurtă), 2011. Prezent în: antologia-dicționar de scriitori din Bistrița–Năsăud *Pretexte* (ediție alcătuită, îngrijită și prefațată de Andrei Moldovan, ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2008), antologia de opinii critice *Pompa de iluzii* de Cornel Cotuțiu, (ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2008), dicționarul critic *Scriitori români la frontiera mileniului III* de Dumitru Munteanu, (ed. George Coșbuc, Bistrița, 2009), *Dicționarul scriitorilor români de azi* de Boris Crăciun și Daniela Crăciun-Costin, (ed. Porțile Orientului, Iași, 2011) etc.

DĂRĂBAN, ALEXANDRU, licențiat al Facultății de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „1 Decembrie 1918” Alba-Iulia; masterat la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca; autor al volumului *Ieromonahul Ioachim Bâznog din Sângeorz-Băi*, Editura *Charmides*, Bistrița, 2009, *Plânsul dorului*, Editura *Sfântul Ierarh Nicolae*, 2013 și a mai multor articole publicate în diferite periodice.

MOISIL, IULIU, născut în 19 mai 1859, Năsăud - mort în 28 ianuarie 1947, Năsăud. A urmat școala primară centrală sau norma locală și de asemenea și liceul grăniceresc între 1871-1879, apoi se înscrie la Politehica din Viena unde a studiat chimia industrială (dacă nu cumva secția de științe naturale a Universității, căci documente certe, diplomă, nu există). A fost membru al Societății studentești „România Jună” și un harnic și devotat acesteia. După anii petrecuți la studii s-a întors la Năsăud în 1885, dar îndată a trecut Carpații în Bucovina și la închiderea unei lungi călătorii și prin Moldova, la renumitele mănăstiri, a ajuns la București, iar din anul 1886 începuse să funcționeze ca profesor la Gimnaziul de băieți „Radu Greceanu” din Slatina până în 1894, de unde a fost transferat la Gimnaziul „Tudor Vladimirescu” din Târgu Jiu și la numai un an a fost numit director, începând o operă de organizare și înălțare a școlii în plan instructiv și educativ, așezându-i drept temelie munca și moralitatea vieții și desfășurând concomitent o vastă activitate culturală și socială în localitate și în jur. În 1895 a întemeiat și condus până în 1899 revista „Amicul tinerimii” pe care o va continua câțiva ani și după mutarea în București, atrăgând între colaboratori nume ca George Coșbuc ș.a. A lansat idei și inițiative economice pentru prosperitatea vieții materiale a populației nevoiașe și a înființat Banca populară „Cerbul”, conducând-o.

A fost între fondatorii și a lucrat pentru Muzeul Gorjului (ca după patru decenii să se numere printre cei câțiva care au fondat Muzeul Năsăudean). O veche pasiune și dorință a lui s-a realizat la 9 Octombrie 1900 când în Târgu Jiu s-a înființat (prima) școala de ceramică românească, izvorâtă din tradițiile artei populare și pentru satisfacerea nevoilor artistice sociale, în 1906 s-a mutat la București activând în diverse planuri până în 1931. A început prin a lucra pentru Expoziția generală română de la București din 1906 după care a trecut secretar al Muzeului de etnografie și artă populară (1906-1910), apoi a fost numit să conducă Muzeul Pedagogic al Casei școalelor din București. A fost prezent la toate acțiunile culturale și patriotice ale ardelenilor stabiliți în România și foarte angajat în problemele legate de Unirea cea Mare. A conferențiat și a scris mult, de-atunci și toată viața, colaborând la „Buletinul Societății Române de Geografie”, „Convorbiri literare”, „Arhivele Olteniei”, „Arhiva Someșană”, „Vatra” ș.a. Pensionându-se, după un timp, avea 72 de ani, în 1931 s-a reîntors la Năsăud și a început ultima etapă a activității sociale, cea mai bogată și interesantă, întemeindu-se îndată acel muzeu local, conducându-l, și apoi onorific conduse și Arhivele Statului, mulți ani fiind și director al despărțământului „Astra”, redactând cele mai importante studii de istorie sub genericul „figuri grănițeresti” ce le va înmănușia în două volume, ca împreună cu tot ce a făcut să-i aducă recunoașterea meritelor și faptelor harnicului cărturar și intelectual, și onoarea lor. Din lista foarte bogată a ceea ce a tipărit prin reviste, colecții sau separat se exemplifică prin: *Figuri grănițeresti năsăudene*, voi. I, Bistrița, 1937; vol.II, Bistrița, 1939; *Conștiința națională și eroismul grănițerilor năsăudeni*, Bistrița, 1938; *Catalogul detaliat al diapozitivelor (fotografii diafane pe sticlă) a Muzeului pedagogic*, București, 1914; *Arta decorativă în ceramica românească*, București, 1931; *Românii ardeleni din vechiul regat și activitatea lor până la războiul întregirii neamului*, București, 1929; traducere: Roy Chapman Andrews, *Pe urmele omului primitiv*, București, Editura Universul 35. Academia Română, la propunerea lui Dimitrie Gusti, în ședința din 24 mai 1943 l-a ales MEMBRU DE ONOARE

PUIE (JARDA), VIRGINIA, născută în Sângeorz-Băi, școala primară și liceul în Sângeorz-Băi, licențiată a Facultății de Teologie Greco-Catolică (specializarea Asistență Socială) din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, actulamente locuiește în Tihău, județul Sălaj.

SENI, IOAN, născut la 5 ianuarie 1946, profesor pensionat; Profesor de Istorie la Colegiul Național „G. Coșbuc” Năsăud; Profesor de istorie la Șc. Generală nr. 2 Rebrîșoara, județul Bistrița-Năsăud; Director de Cămin Cultural la Rebrîșoara; Gradul didactic I; Distincția „Gheorghe Lazăr” II, iar la pensionare (2010) diploma de excelență MECT; președinte al societății culturale Despărțământul Năsăud Astra.

Cuprins

ANIVERSARE: 1733-2013, 280 DE ANI DE ȘCOALĂ SÂNGEORZANĂ.....	5
LANSARE „PISANII SÂNGEORZENE”.....	9
ICU CRĂCIUN, <i>Orașul-stațiune Sângeorz-Băi are o revistă lunară remarcabilă.....</i>	<i>11</i>
IOAN SENI, <i>„Pisanii sângeorzene” – un tezaur ce se redescoperă.....</i>	<i>15</i>
BISERICĂ ȘI SOCIETATE.....	17
ALEXANDRU DĂRĂBAN, <i>Trecerea la cele veșnice, starea actuală a bisericii, a terenurilor aferente și mărturii despre ieromonahul Ioachim Bâznog.....</i>	<i>18</i>
IDENTITATE.....	23
IULIU MOISIL, <i>Alexandru Odobescu la Sângeorz-Băi.....</i>	<i>25</i>
RĂNILE COMUNISMULUI.....	34
MIRCEA VLĂDICĂ, <i>Octavian Alexi – omul, elevul, studentul.....</i>	<i>36</i>
VIRGINIA PUIE (JARDA), <i>Comunitatea greco-catolică din Sângeorz-Băi în perioada comunistă (1948-1989).....</i>	<i>42</i>
DESTINE ÎMPLINITE.....	51
IOANA NICOLAIE: <i>Sunt doar un om, aici, în secolul douăzeci și unu.....</i>	<i>52</i>
AUTORII.....	60
CUPRINS.....	62



ISSN 2285 – 8229
ISSN-L 2285 - 8229